

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему «Управління формуванням власного капіталу підприємства
ПАТ «Запорізький хлібозавод №5»

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0728-з
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та
страхування
освітньої програми фінанси і кредит
спеціалізації Корпоративні фінанси

В.О. Вишняк

Керівник к.е.н., ст. викладач Герасимова В.О.

Рецензент к.е.н., доцент Щебликіна І.О.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет економічний
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Освітня програма фінанси і кредит
Спеціалізація Корпоративні фінанси

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____ А.П. Кущик

«___» _____ 2019 року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ**

Вишняк Валерії Олександрівні

1. Тема роботи: «Управління формуванням власного капіталу підприємства ПАТ «Запорізький хлібозавод №5»
керівник роботи: Герасимова Віталія Олександрівна, к.е.н., ст. викладач
затверджені наказом ЗНУ від 4 липня 2019 року № 1111-с.
2. Строк подання студентом роботи: 2 грудня 2019 року.
3. Вихідні дані до роботи: дані фінансової звітності ПАТ «Запорізький хлібозавод №5», Державної служби статистики України, а також монографічні дослідження та наукові статті вітчизняних і зарубіжних авторів.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): визначити сутність власного капіталу підприємства, виявити фактори впливу на власний капітал підприємства обґрунтування рекомендацій щодо покращення організації управління формуванням власного капіталу підприємства; визначити оптимальну структуру капіталу підприємства за критерієм мінімізації ризиків, проаналізувати показники стану та структури власного капіталу підприємства

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 14 рис., 17 табл. і 12 формул.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада Консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Герасимова В.О., ст. викладач	09.08.2019 р.	09.08.2019 р.
2	Герасимова В.О., ст. викладач	06.09.2019 р.	06.09.2019 р.
3	Герасимова В.О., ст. викладач	04.10.2019 р.	04.10.2019 р.

7. Дата видачі завдання: 05 липня 2019 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання бібліографії та вивчення літературних джерел	05.07.2019 р. – 09.07.2019 р.	виконано
2.	Виконання вступу	10.07.2019 р. – 08.08.2019 р.	виконано
3.	Виконання розділу 1	09.08.2019 р. – 05.09.2019 р.	виконано
4.	Виконання розділу 2	06.09.2019 р. – 03.10.2019 р.	виконано
5.	Виконання розділу 3	04.10.2019 р. – 07.11.2019 р.	виконано
6.	Формування висновків	08.11.2019 р. – 21.11.2019 р.	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	22.11.2019 р. – 29.11.2019 р.	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	02.12.2019 р.	виконано

Студент _____ В.О.Вишняк
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ В.О. Герасимова
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ А.В. Линенко
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота магістра: 100 с., 14 рис., 17 табл., 88 джерел, 3 додатки.

Об'єктом дослідження є власний капітал ПАТ «Запорізький хлібозавод №5».

Метою кваліфікаційної роботи магістра є дослідження комплексу методів управління процесами формування власного капіталу підприємства та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління власним капіталом підприємства.

Завдання: 1) дослідити теоретичні аспекти формування власного капіталу підприємства; 2) визначити фактори, які впливають на формування власного капіталу та методи його оцінки; 3) провести оцінку фінансового стану ПАТ «Запорізький хлібозавод №5»; 4) дослідити структуру власного капіталу підприємства ПАТ «Запорізький хлібозавод №5» 5) розробити рекомендації щодо підвищення ефективності управління формуванням власного капіталу підприємства ПАТ «Запорізький хлібозавод №5».

Методи дослідження: кількісних і якісних оцінок, методи економічного та фінансового аналізу (для визначення основних показників складових власного капіталу підприємства та оцінювання критеріїв ефективності їх формування), графічний, порівняння, узагальнення, класифікація.

Одержані результати та їх новизна: набуло подальшого розвитку тлумачення категорії «управління власним капіталом»; розроблено рекомендації щодо підвищення ефективності управління формуванням власного капіталу підприємства.

ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ, АКТИВИ, ФІНАНСОВА ЗАЛЕЖНІСТЬ, БАЛАНС, УПРАВЛІННЯ, КОНТРОЛЬ ДОХОДІВ, РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ, ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ, ПРИБУТОК, ФІНАНСОВИЙ ЛЕВЕРИДЖ

SUMMARY

Master's qualification work: 100 pp., 14 figs., 17 tables, 88 sources, 3 applications.

The object of the research is the equity of PJSC “Zaporizhzhya Bakery No. 5”.

The purpose of the master's qualification work is to study a set of methods for managing the processes of formation, and to develop practical recommendations for the effective use and distribution of equity capital of the enterprise.

Objectives:

- 1) identify the factors that influence the formation of equity and methods of its valuation;
- 2) to consider the structure of forming the equity of the enterprise of PJSC “Zaporizhia Bakery No. 5”
- 3) to carry out an assessment of the financial condition and equity of the enterprise of PJSC “Zaporizhzhya Bakery No. 5”;
- 4) to build graphical models of estimation of structure of own capital of the enterprise;
- 5) develop improvement measures aimed at forming the equity of the enterprise of PJSC “Zaporizhzhya Bakery No. 5”.

Research methods: quantitative and qualitative assessments, methods of economic and financial analysis (to determine the main indicators of the constituent equity of the enterprise and evaluate the criteria for the effectiveness of their formation), graphical, comparison, generalization, classification.

The results obtained and their novelty: a methodological approach to the formation of valuation and equity management system; acquired further development: interpretation of the category "equity management".

The recommendations of the organization and improvement of the system of managing the capital formation of PJSC "Zaporizhzhya Bakery No. 5" are of practical importance.

OWN CAPITAL, ASSETS, FINANCIAL DEPENDENCE, BALANCE SHEET, MANAGEMENT, INCOME CONTROL, PROFITABILITY, FINANCIAL SUSTAINABILITY, PROFIT, FINANCING

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
1 Теоретичні аспекти формування власного капіталу.....	12
1.1 Основна характеристика капіталу та його класифікація.....	12
1.2 Сутність власного капіталу та його складові.....	17
1.3 Методика оцінки ефективності управління власним капіталом підприємства	28
Висновки до розділу 1.....	37
2 Аналіз стану власного капіталу ПАТ «Запорізький хлібозавод №5».....	41
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства.....	41
2.2 Аналіз показників стану та структури власного капіталу.....	45
2.3 Аналіз ефективності використання власного капіталу.....	60
Висновки до розділу 2.....	64
3 Напрями підвищення ефективності управління формуванням власного капіталу.....	67
3.1 Напрями вдосконалення системи управління власним капіталом підприємства.....	67
3.2 Шляхи підвищення ефективності управління власним капіталом ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5»	80
Висновки до розділу 3.....	86
ВИСНОВКИ.....	89
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	92
ДОДАТКИ.....	101

ВСТУП

Актуальність теми. Управління формуванням власного капіталу підприємства пов'язано не тільки із забезпеченням ефективного використання вже накопиченої його частини, але й з формуванням власних фінансових ресурсів, які забезпечують майбутній розвиток підприємства. Саме тому увагу багатьох дослідників привертають проблеми формування власного капіталу підприємства. Для ефективного управління власним капіталом економісти повинні володіти достовірною інформацією про розмір та склад власного капіталу підприємства.

У сучасних умовах господарювання власний капітал виступає як джерело доходу, інвестиційний та виробничий ресурс, об'єкт управління і чинник формування фінансових підсумків організації.

Основу інформаційної бази системи управління капіталом підприємства в умовах ринкових відносин складає детальне забезпечення процесу формування та розміщення власного капіталу. Це передбачає використання в процедурах аналізу ринкової та балансової вартості власного капіталу сучасного інструментарію в контексті прийняття відповідних управлінських рішень. Практика підтверджує, що аналітичну концепцію формування та управління власним капіталом підприємств слід орієнтувати на: інвестиційні рішення (вкладання і накопичення капіталу), операційні рішення (рух капіталу), фінансові рішення (використання капіталу) відповідно до видів господарської діяльності.

Загалом бізнес є взаємопов'язаною операційною системою рухів фінансових ресурсів, зумовлених відповідними інвестиційними та фінансовими управлінськими рішеннями з розміщення капіталу. Йдеться про відтворення діалектичної природи економічної господарської діяльності і, як наслідок, про формування справедливої ринкової вартості підприємства, спроможної покрити витрачені ресурси та забезпечити очікуваний

засновниками підприємства рівень доходу з урахуванням ймовірності ризику ведення бізнесу.

Для того, щоб організація функціонувала результативно, необхідна сумлінна праця, для виконання якої багато зусиль та часу з побудови та організації ефективних систем управління формуванням власного капіталу підприємства, що призведе до покращення показників рентабельності діяльності.

Дослідженням кола питань, пов'язаних з власним капіталом підприємства займалися такі відомі вітчизняні та зарубіжні науковці: В.В. Сопко, Ф.Ф. Бутинець, Ж.Б. Сей, О.І. Бідник, Дж. С. Мілль, О.Г. Біла, І. Фішер, Ю.С. Цалко, З.В. Задорожний, І.Й. Яремко, Я.Д. Крупка, Є.В. Основні теоретичні розробки в аспекті аналізу структури власного капіталу належать Г.О. Крамаренко, І.О. Бланку, А.М. Поддер'югіну. Вони досліджували питання управління формуванням власного капіталу у різних умовах. Проте, погляди вчених різняться стосовно загальноекономічної і аналітичної сутності та функцій власного капіталу. Зважаючи на сучасні динамічні зміни умов господарювання, потребують подальшого дослідження та вирішення проблеми розробки алгоритмів аналізу власного капіталу та вдосконалення конкретних управлінських процедур його формування та розміщення. Незважаючи на значні роботи вищевказаних науковців, залишилось ще багато питань, які потрібно більш детально вивчати.

Актуальність досліджуваної теми є дуже важливою у зв'язку з тим, що правильне управління ресурсами підприємства дає змогу визначити раціональне розміщення та доцільність залучення їх в активні операції у поєднанні зі стратегією зменшення ризику фінансової діяльності, відповідно і отримувати більші прибутки.

Метою кваліфікаційної роботи магістра є дослідження комплексу методів управління процесами формування власного капіталу підприємства та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління власним капіталом підприємства.

В свою чергу для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- 1) дослідити теоретичні аспекти формування власного капіталу підприємства;
- 2) визначити фактори, які впливають на формування власного капіталу та методи його оцінки;
- 3) провести оцінку фінансового стану ПАТ «Запорізький хлібозавод №5»;
- 4) дослідити структуру власного капіталу підприємства ПАТ «Запорізький хлібозавод №5»;
- 5) розробити рекомендації щодо підвищення ефективності управління формуванням власного капіталу підприємства ПАТ «Запорізький хлібозавод №5».

Об'єктом дослідження дипломної роботи є власний капітал ПАТ «Запорізький хлібозавод №5».

Предметом дослідження є процес формування власного капіталу ПАТ «Запорізький хлібозавод №5».

Методологічною основою дослідження є діалектичний метод пізнання. Для розкриття сутності та змісту категорії “власний капітал”, його складових застосовувалися методи теоретичного узагальнення – аналіз і синтез, індукція і дедукція, системний підхід, порівняння. Для вивчення теорії та діючої практики управління власного капіталу підприємств використовувалися методи теоретичного узагальнення і порівняння. Графічний метод використано для наочного відображення складових власного капіталу; методи математичної статистики – для аналізу показників власного капіталу підприємства.

Кваліфікаційна робота спрямована на дослідження проблеми раціонального використання фінансових ресурсів власного капіталу підприємства, розгляд зарубіжного та вітчизняного досвіду, надання рекомендацій з приводу вдосконалення методик та підходів до визначення

найбільш прибуткового та найменш ризикованого розміщення ресурсів.

При написанні кваліфікаційної роботи вивчалися праці вітчизняних та зарубіжних економістів, законодавчо-нормативна база, фінансова звітність підприємства.

Новизна кваліфікаційної роботи полягає у розробці рекомендацій щодо підвищення ефективності управління формуванням власного капіталу підприємства; набуло подальшого розвитку тлумачення категорії «управління власним капіталом».

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження доповідалися і обговорювалися на науково-практичній конференції: V Всеукраїнська студентська науково-практична конференція «Сталий розвиток економіки на засадах ресурсоефективності» (Запоріжжя, 2019 р.)

Структурно робота складається зі змісту, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

1.1 Основна характеристика капіталу та його класифікація

Капітал виступає однією із найважливіших складових економічно-фундаментальних категорій, сутність якої досліджується протягом багатьох років. Капітал виступає основним джерелом формування добробуту суспільства і власників підприємств.

Існує велика кількість різноманітних підходів до визначення сутності поняття «капітал», зокрема такі:

- предметно-функціональний підхід: ототожнення капіталу з нагромадженою працею;
- соціально-економічний підхід: трактування капіталу як економічної категорії, тобто специфічних відносин в суспільстві, які виникають за певних історичних умов;
- грошовий підхід: ототожнення капіталу як вкладеного, фінансового капіталу, який збільшує дохід власникові у вигляді процентів.

Капітал (від лат. *capitalis* – основний, головний) – це авансована фінансова вартість; вкладення, які дають змогу отримати прибуток [24, 43].

Матеріально-речовий зміст капіталу формують речові, особисті, інтелектуальні та фінансові фактори виробництва, його продукти (товари та послуги), які обслуговують процес створення економічних благ та їх просування у сфері виробництва, споживання, обміну.

Соціально-економічну форму капіталу визначає взаємодіючий рух особистої та підприємницької власності економічних суб'єктів у процесі їх комерційної, виробничо-господарської діяльності та отримання високого прибутку.

При дослідженні управління формуванням капіталу однією з найбільш важливих концепцій є теорія його структури, яка визначає не тільки операційну, фінансову та інвестиційну діяльність підприємства, а являється основою вибору стратегічних напрямків фінансового розвитку підприємства. Це обумовлено використанням капіталу для створення фондів грошових коштів для фінансування виробничої сфери з одного боку, та для формування оборотних та необоротних активів.

За результатами досліджень науковцями економічної складової та з точки зору історичної еволюції можна виділити три основні підходи до формування капіталу:

1. Капітал як грошовий фактор – гроші є основним чинником та головним інструментом економічної політики держави, фундаментом економічного прогнозування та виробництва. Найбільш відомі прихильники даної концепції – В. Мірабо, Т. Мен, У. Стаффорд, Ф. Кене, А. Монкретьєн.

2. Капітал як матеріально речовинний ресурс. Відповідно до даного підходу, капітал – це послуги та цінності, за допомогою яких створюється новий прибуток. Макроекономічна природа капіталу проявляється у вигляді фінансово - грошового сектора економіки. Основні прихильники даної теорії: Ж-Б. Сей, А. Сміт, Д. Рікардо, А. Маршал, Ст. Мілль, Дж. Кейнс. Р. Хікс.

3. Капітал як виробничі відносини. Капітал можна визначити як відносини, які витікають з монополізації власності на засоби виробництва в руках власників та відсутність таких у робітників. Основними прихильниками даної теорії є Ф. Енгельс, К. Маркс, Дж. Робінсон, М. Фрідмен, Е. Хансен, П. Лоффер [37, 18].

Загалом представники західних економічних наук трактують капітал як «благо довготривалого використання, що створені людиною для виробництва інших товарів і послуг». Це визначення капіталу виступає загальною основою для різних характеристик. Але, незважаючи на спільну основу, в сучасних

умовах багато науковців по-різному підходять до визначення поняття «капітал».

Якщо розглядати економічну сутність капіталу підприємства, доцільно відзначати його основні характеристики, які вказують на вагоме значення капіталу у виробничій діяльності підприємства (рис. 1.1).

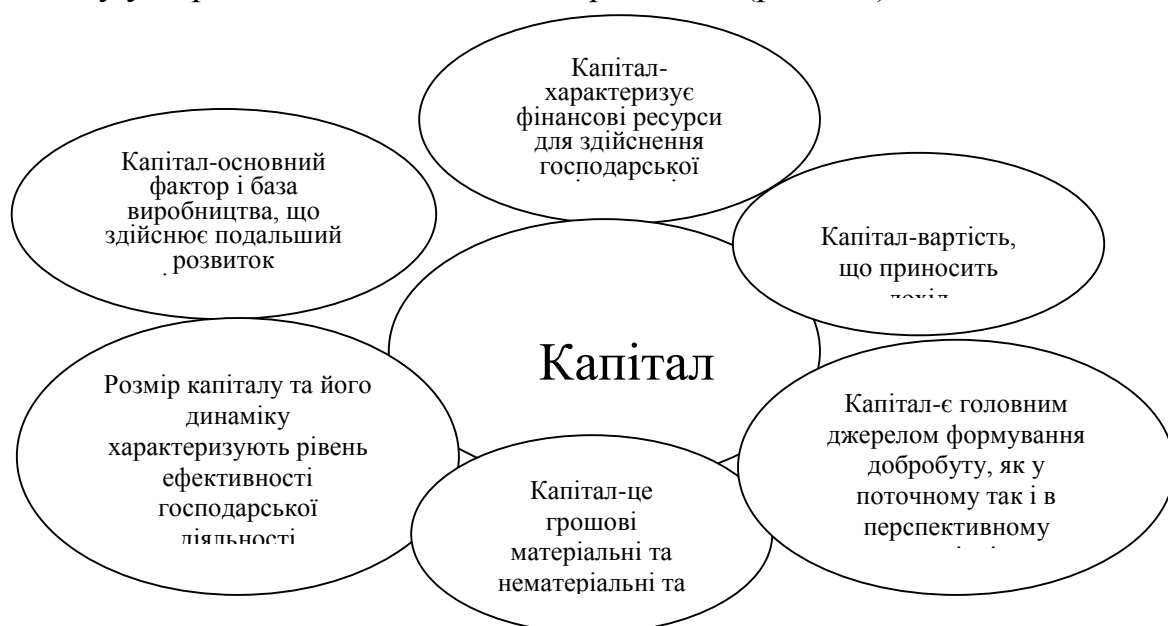

Рис. 1.1 – Капітал та його функції у діяльності підприємства

Значення капіталу для підприємств різних форм власності та організаційно-правової форми не можна переоцінити, оскільки він виступає основою для функціонування підприємств. Якщо більш детально розглядати цю багатоаспектну категорію, можна виділити такі її основні характеристики:

- є накопиченою цінністю;
- виступає як об'єкт економічного управління;
- є об'єктом власності та розпорядження;
- є носієм фактора ліквідності;
- виступає джерелом доходу підприємства;
- є виробничим ресурсом, тобто фактором виробництва;
- є об'єктом купівлі-продажу;
- виступає інвестиційним ресурсом;
- виступає як об'єкт надання тимчасових переваг;
- є носієм фактора ризику;

- є важливим показником рівня ефективності господарської діяльності підприємства;

- є головним показником ринкової вартості підприємства.

Капітал є основною складовою для ефективної діяльності підприємств, оскільки він є основним джерелом формування його майна. Новостворене підприємство не має можливості почати свою діяльність, якщо не сформований власний стартовий капітал, який являє собою сукупність активів, які інвестовані засновниками. Використання та формування капіталу здійснюється на основі чинного законодавства України та за рішенням власників підприємства.

Капітал виступає гарантією ведення господарської діяльності, задоволення потреб у формуванні необхідних активів, їх оптимізації з формуванням забезпечення умов ефективного використання. Тому ефективне управління капіталом вимагає його наукової класифікації.

У загальному визначенні, під класифікацією можна розуміти систему розподілу предметів, понять або явищ на групи, класи за спільними властивостями, ознаками [23, 73]. Серед науковців немає єдиного підходу щодо класифікації капіталу. Якщо дослідити різноманітні джерела, можна узагальнити основні підходи до класифікації цього поняття, які представлені у Додатку А. Така класифікація враховує особливості функціонування капіталу підприємств та дозволяє більш раціонально його формувати і використовувати.

Основною класифікаційною ознакою є поділ за джерелами формування, згідно якої капітал поділяється на залучений і власний.

Залучений капітал – це частина вартості майна суб'єкта господарювання, придбаного за рахунок виникнення зобов'язань, які необхідно повернути постачальникам, банкам та інвесторам коштами або цінностями, які еквівалентні до вартості майна.

Власний капітал підприємства – це частина в активах підприємства, яка залишається після вирахування його зобов'язань. Власний капітал має складну структуру, яка залежить від організаційно-правової форми підприємства.

Між власним та залученим капіталом можна виділити декілька ключових розбіжностей, серед яких:

- право одержувати частини прибутку і майна, відповідно до якого власний капітал має право на одержання частини прибутку і майна за залишковим принципом, позиковий капітал – першочергово в межах наявної заборгованості;

- право участі в управлінні підприємством, відповідно до якого власний капітал дає право на участь, а позиковий капітал – ні;

- сума повернення капіталу інвестору, відповідно до якого для позикового капіталу встановлена умовами договору, а для власного капіталу сума не встановлена.

В даний час є ряд суб'єктивних і об'єктивних чинників, які впливають на формування оптимальної фінансової структури капіталу і можуть забезпечити умови для більш ефективного використання. З урахуванням таких чинників, управління фінансовою структурою підприємства зводиться до двох основних завдань:

- 1) встановити оптимальне для підприємства співвідношення власних і позикових коштів;

- 2) залучити на підприємство необхідні види і обсяги фінансових ресурсів для досягнення розрахункових показників його структури.

Термін «оптимізація» застосовується в таких значеннях і включає в себе:

- процес визначення значень економічних показників, при яких досягається оптимальний варіант, тобто найкращий стан системи;

- процес приведення системи в найкращий стан.

Існують різні принципи оптимізації структури капіталу, як:

- принцип досягнення максимального рівня прогнозованої фінансової рентабельності;

- принцип досягнення мінімального рівня його вартості (метод середньозваженої вартості капіталу);

- принцип досягнення мінімального рівня фінансових ризиків [33, 42] .

Пошук раціональної структури капіталу за принципом мінімізації рівня фінансових ризиків, пов'язаний з процесом вибору джерел фінансування різних складових активів підприємства (необоротні активи, постійна частина оборотних активів, змінна частина оборотних активів).

1.2 Сутність власного капіталу та його складові

При правильній господарській діяльності основними є відносини власності, які відображаються в системі бухгалтерського обліку і виражені категорією «власний капітал».

Власний капітал організації – це основне джерело для формування прибутків і доходу його власників як в перспективному, так і в поточному плануванні, його розмір та динаміка змін характеризують рівень ефективності господарської діяльності підприємства.

Підходи до визначення поняття «власний капітал» вітчизняними та зарубіжними вченими представлено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1 – Підходи до визначення поняття «власний капітал»

№	Вчені	Визначення
1.	Шатило Н.В.	Власний капітал – це власні джерела підприємства, які без визначення строку повернення внесені засновниками або залишені ними на підприємстві з оподаткованого прибутку.
2.	Бутинець Ф.Ф.	Власний капітал – це загальна вартість засобів підприємства, які належать йому на правах власності і використовуються ним для формування його активів.
3.	Левин В.С.	Власний капітал підприємства складається з вкладеного капіталу незалежно від джерел його отримання та накопичуваного прибутку.

№	Вчені	Визначення
4.	Голов С.Ф. Єфименко В.І.	Власний капітал корпорації формується акціями, тобто коштами інвесторів (власників) в обмін на реалізовані їм акції.
5.	Чебанова Н.В. Василенко Ю.А.	Власний капітал – власні джерела фінансування підприємства, які без зазначення строку повернення внесені його засновниками (учасниками), або суми реінвестованого чистого прибутку, нагромаджені протягом строку існування підприємства, а також дарчий капітал.
6.	Сопко В.В.	Запропонувала виділити три підходи до визначення «власний капітал» а саме: бухгалтерський підхід, правовий та економічний. Дані підходи визначають власний капітал відповідно до зазначених вище наук.
7.	Інші	Інші визначення зводяться до тлумачення власного капіталу, як активів за вирахувань зобов'язань, або умовне зобов'язання перед власником.

Капітал є однією з економічних категорій, сутність якої досліджується економічною наукою уже дуже багато часу, але нового тлумачення поняття отримало лише в умовах ринкових відносин. В умовах не дуже стабільної ситуації на ринку та кризових явищ на ринку фінансів, чим більша частка власного капіталу, тим надійніше фінансове становище підприємства та вища конкурентоспроможність серед інших підприємств. Власний капітал є гарантією захисту прав власників організації [8, 14].

Для результативного функціонування підприємства необхідна ефективна робота з організації та побудови ефективних систем ведення бухгалтерського обліку, складання звітності та управління власним капіталом підприємства, що допоможе підвищити рентабельність власного капіталу, тобто максимізувати прибуток.

Провідну роль в удосконаленні обліку прав власників відіграють теоретичні розробки, спрямовані на розкриття сутності та змісту категорії власний капітал. Адже власний капітал відіграє основну роль для створення та розвитку підприємства і є головною економічною основою всіх процесів діяльності організації. Визначення терміну «власний капітал», що визначаються багатьма науковцями-економістами відрізняються не дуже суттєво. Прості тлумачення поняття «власний капітал» в економічних науках суттєво відрізняється від тлумачення останнього у бухгалтерському обліку [7,

68]. Виділяють такі основні підходи для визначення суті власного капіталу (рис. 1.3).

Як можна побачити з рис. 1.3, що визначення поняття «власний капітал» суттєво відрізняється в залежності від сфери його застосування.

Відповідно до економічної теорії «власний капітал» - це фінансові ресурси, які власник вкладає в частину своїх активів, які потім відображаються в пасиві балансу підприємства. Фінансові ресурси суб'єкта, що господарює – це кошти, яким він розпоряджається. Вони використовуються на розвиток виробничої та невиробничої сфер, споживання, а також можуть бути залишені у резерві. Фінансові ресурси, які використовуються на розвиток виробничого процесу – це капітал у грошовій формі.

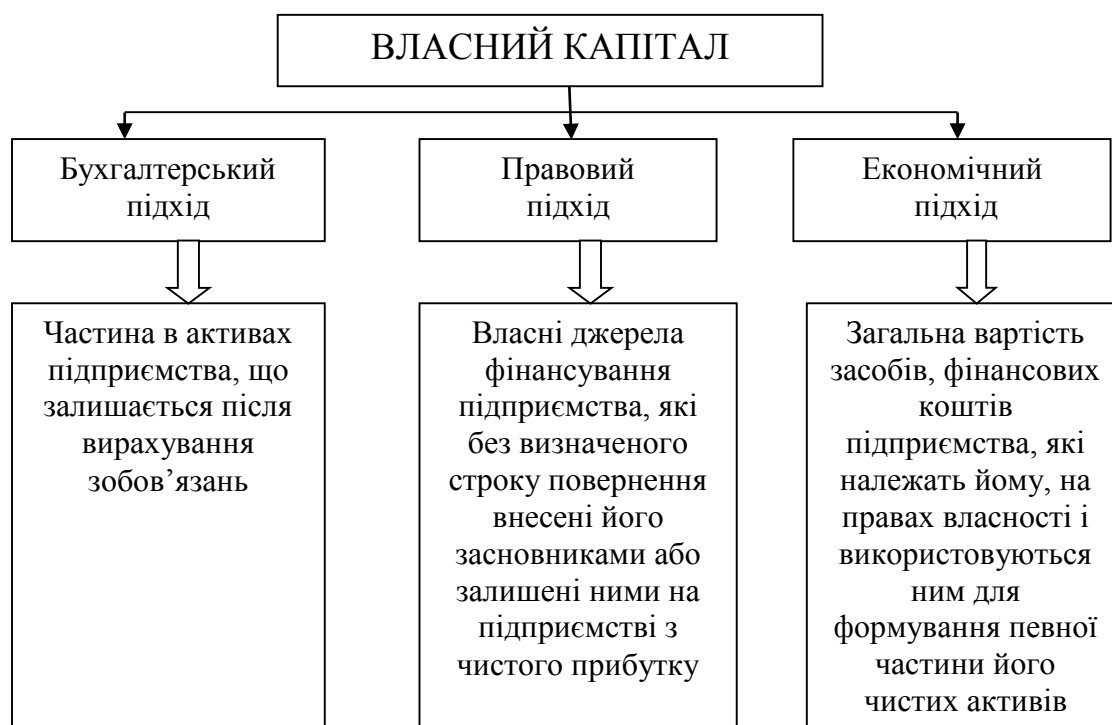

Рис. 1.2 – Підходи до визначення власного капіталу

Правовий підхід визначення власного капіталу полягає, у першу чергу, у тому, що його розмір визначається межами мінімальної матеріальної відповідальності, які суб'єкт господарювання має за своїми зобов'язаннями.

Як в нормативно-правових базах, так і в економічній літературі наводяться різні тлумачення власного капіталу. Якщо їх узагальнити, тоді можна стверджувати, що власний капітал — це власні джерела фінансування підприємства, які формуються за рахунок вкладень засновників (учасників) (внесених без визначеного терміну повернення), а також ресурсів (засобів), які отримуються у процесі діяльності підприємства (як у результаті власної діяльності, так і безоплатно).

На величину власного капіталу підприємства впливають [6, 13]:

- доходи, які призводять до зростання власного капіталу;
- вилучення коштів власниками підприємства, що зменшує активи підприємства;
- інвестиції, які збільшують активи за рахунок додаткових коштів власника підприємства;
- витрати, які зменшують величину власного капіталу.

Вплив наведених показників на величину власного капіталу наведено на рис. 1.4.

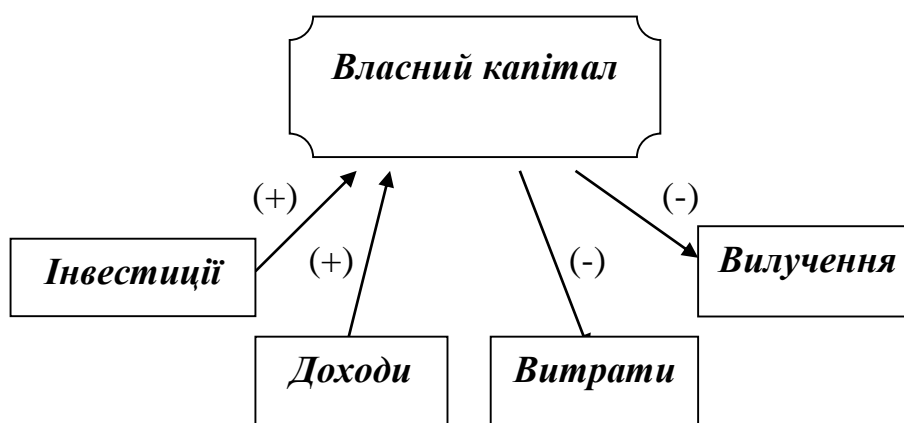

Рис. 1.3 – Шляхи змін показників власного капіталу підприємства

Відносна та абсолютна величини власного капіталу в першу чергу залежать від фінансових можливостей та політику, яку обрало підприємство щодо його структури. Альтернативою до залучення позичкових коштів є фінансування діяльності підприємства за рахунок власного капіталу. Основні

переваги і недоліки фінансування за допомогою власного капіталу можна пояснити з огляду на його функції [72].

Основними функціями власного капіталу є:

1. Функція гарантії та відповідальності. Як уже було визначено вище, статутний капітал це свого роду кредитне забезпечення для кредиторів підприємства. Власному капіталу в пасиві відповідають чисті активи в активній стороні балансу. Чим більше власний капітал підприємства, а саме статутний капітал, тим більше збитків може зазнати підприємство без загрози інтересів кредиторів, таким чином, тим вище буде його кредитоспроможність.

2. Функція заснування та введення в дію підприємства. Власний капітал (статутний) є фінансовою основою, щоб запустити в дію нове підприємство.

3. Захисна функція. Показує, яке значення має власний капітал для власників. Чим більше частка власного капіталу, тим краще підприємство захищене від впливу зовнішніх, загрозливих факторів, так як збитки підприємства можуть покриватися саме за рахунок власного капіталу. Якщо відбувається перманентне зменшення власного та статутного капіталу в результаті збиткової діяльності підприємства, тоді організація може опинитися на межі банкрутства.

4. Функція контролю і управління. Згідно із законодавством України власники підприємства можуть брати участь в його управлінні. Найвищим органом управління підприємства є, так звані, збори акціонерів, на яких призначаються ревізійна комісія, керівні органи тощо. Фактичний контроль за підприємством здійснює власник контрольного пакета його корпоративних прав. Володіння контрольним пакетом акцій надає власнику можливість формувати дивідендну політику, проводити власну стратегічну політику розвитку підприємства, контролювати всі кадрові питання. Тобто, статутний капітал забезпечує право власника на управління виробничими факторами та повний контроль над майном підприємства.

5. База для нарахування дивідендів і розподілу майна. Прибуток, який підприємство отримав за рік, розподіляється та виплачується власникам

корпоративних прав у вигляді дивідендів, або спрямовується на збільшення резервного або статутного капіталу. Нарахування дивідендів, як правило, здійснюється за встановленою ставкою відповідно до частки акціонера (пайовика) в статутному капіталі. Аналогічним чином відбувається і розподіл майна підприємства у разі його реорганізації або ліквідації.

6. Функція забезпечення ліквідності та фінансування. Внесками у власний капітал, разом з обладнанням, спорудами, цінними паперами та іншими матеріальними цінностями, також можуть бути і грошові кошти. Їх підприємство може використовувати для фінансування та інвестиційної діяльності, а також для погашення заборгованості по кредитах або інших позичках. Це, з одного боку, може збільшувати показник ліквідності підприємства, а з іншого – покращувати потенціал довгострокового фінансування.

7. Рекламна функція. Великий (власний капітал) підприємства створює підґрунтя для довіри до нього не тільки з боку інвесторів, а й з боку постачальників виробництва, так і споживачів готової продукції. Також, підприємству із великим власним капіталом набагато легше залучити для ефективної роботи більш кваліфіковані кадри [64].

Сума власного капіталу – це абстрактна вартість майна, яка не відображає поточну вартість прав власників підприємства. На величину власного капіталу підприємства суттєво впливають складові його облікової політики, що стосуються обраних методів, принципів та процедур для визнання і оцінки елементів та статей балансу, зокрема його зобов'язань та активів. Для кожної складової власного капіталу у бухгалтерському обліку планом рахунків виділено окремий рахунок з відповідною назвою.

Виділяють три основні джерела:

- нерозподілений прибуток;
- внески засновників;
- безоплатно одержані активи та суми дооцінки необоротних активів.

Саме ці джерела власного капіталу й складають базову структуру власного капіталу організації.

Класифікація складових власного капіталу також є дуже важливим елементом будь-якого підприємства. Так, серед науковців, Р.В. Варичева, виділяє вкладений та накопичений капітал залежно від джерела формування у власному капіталі [14, 26].

Ці види можна розшифровувати таким чином:

1) накопичений капітал – це капітал, що сформований внаслідок господарської діяльності підприємства;

2) вкладений капітал – це капітал, що сформований за рахунок внесків власників (акціонерів) підприємства, а також внаслідок конвертування боргових зобов'язань підприємства в акції або частки.

Різноманітність факторів, які можуть впливати на структуру власного капіталу, спричинили наявність в економічній літературі великої кількості напрямків класифікації власного капіталу підприємства. Якщо розглядати підходи різних науковців щодо сутності власного капіталу та врахувати міжнародну практику ведення бухгалтерського обліку, власний капітал таким чином включає:

1. Капітал власників – це сума капіталу, що внесли засновники підприємства. Ця сума складається з двох частин: зареєстрований – сума власного капіталу згідно з установчими документами за вирахуванням неоплаченого та вилученого капіталу; незареєстрований, тобто додатково вкладений засновниками – це результат від продажу акцій власної емісії або додаткові внески засновників на збільшення зареєстрованого капіталу підприємства після прийняття рішення про таке збільшення, але до державної реєстрації цих змін тощо.

2. Капітал, який був створений у процесі діяльності, тобто отриманий у результаті діяльності суб'єкта (окрім результату від продажу акцій власної емісії) – це сума резервного капіталу та нерозподіленого прибутку або мінус непокрита збитки.

3. Інший додатковий, не вкладений власниками капітал формується за рахунок безоплатно отриманого майна, індексації майна тощо. Окрім того, до власного капіталу також належать відокремлені від нього складові: цільове фінансування і цільові надходження; забезпечення майбутніх витрат і платежів; страхові резерви [3].

Якщо дивитися на власний капітал на основі мінливості з фінансово-економічної точки зору, можна виділити постійні та змінні його складові. Постійний – це статутний капітал, який відображається в балансі в постійному розмірі та залишається незмінним до рішення загальних зборів підприємства про його збільшення чи зменшення. Необхідність обов'язкового рішення загальних зборів підприємства зі зміни постійного капіталу, дає можливість визнавати його умовно постійним. Другу частину складає перемінна складова власного капіталу підприємства, яка змінюється із року в рік. До неї можна віднести фінансові результати господарської діяльності організації та резервний капітал.

Власний капітал підприємства за ступенем прозорості для зовнішніх користувачів можна поділити на номінальний, який відповідає вартості розподілених серед власників майнових часток, і розрахунковий. Якщо до номінального капіталу додати інші змінні частини, такі, як резервний та додатковий капітали, резерви, сформовані за рахунок прибутку та фінансові результати за звітний період, отримаємо розрахунковий власний капітал [33].

Якщо розглянути думку науковця Ф.Ф. Бутинець, який приводить класифікацію власного капіталу за формою та рівнем відповідальності, можна виокремити [18]:

1. За формою:

- подарований капітал – це безоплатно отримані активи, допомога тощо;
- інвестований капітал – це сума простих і привілейованих акцій за їх номінальною вартістю;

- нерозподілений прибуток – це частина прибутку підприємства, яка була отримана внаслідок його ефективної діяльності, і не була розподілена між власниками, акціонерами, а реінвестована у функціонування організації;

- додатково вкладений капітал.

2. За рівнем відповідальності:

- статутний капітал – його сума визначена в установчих документах і підлягає обов'язковій реєстрації в Єдиному державному реєстрі підприємств, організацій;

- резервний капітал;

- додатковий капітал – це незареєстрований капітал (додатково вкладений капітал);

- нерозподілений прибуток тощо.

Також власний капітал поділяють на [14]:

- зареєстрований (пайовий) капітал;

- додатковий капітал;

- неоплачений капітал;

- нерозподілений прибуток (непокритий збиток);

- резервний капітал;

- вилучений капітал;

- капітал у дооцінках.

Після узагальнення складу власного капіталу можна виділити, що його структурними елементами виступають зареєстрований капітал та накопичений капітал, тобто модифікуючі елементи капіталу підприємства.

Після детального аналізу основних підходів до класифікації власного капіталу, пропонуємо узагальнену класифікацію його складових, серед яких треба виділити (рис. 1.5):

I) зареєстрований капітал, що включає:

1) статутний капітал;

2) пайовий капітал;

3) неоплачений капітал (корегує);

- 4) вилучений капітал (корегує);
- II) накопичений капітал, що включає:
- 1) додатково одержаний капітал, тобто:
    - додатково вкладений капітал засновниками;
    - капітал, сформований за рахунок безоплатно одержаних активів;
    - капітал, сформований за рахунок переоцінок активів;
  - 2) реінвестований капітал, тобто:
    - нерозподілений прибуток (непокриті збитки);
    - резервний капітал.

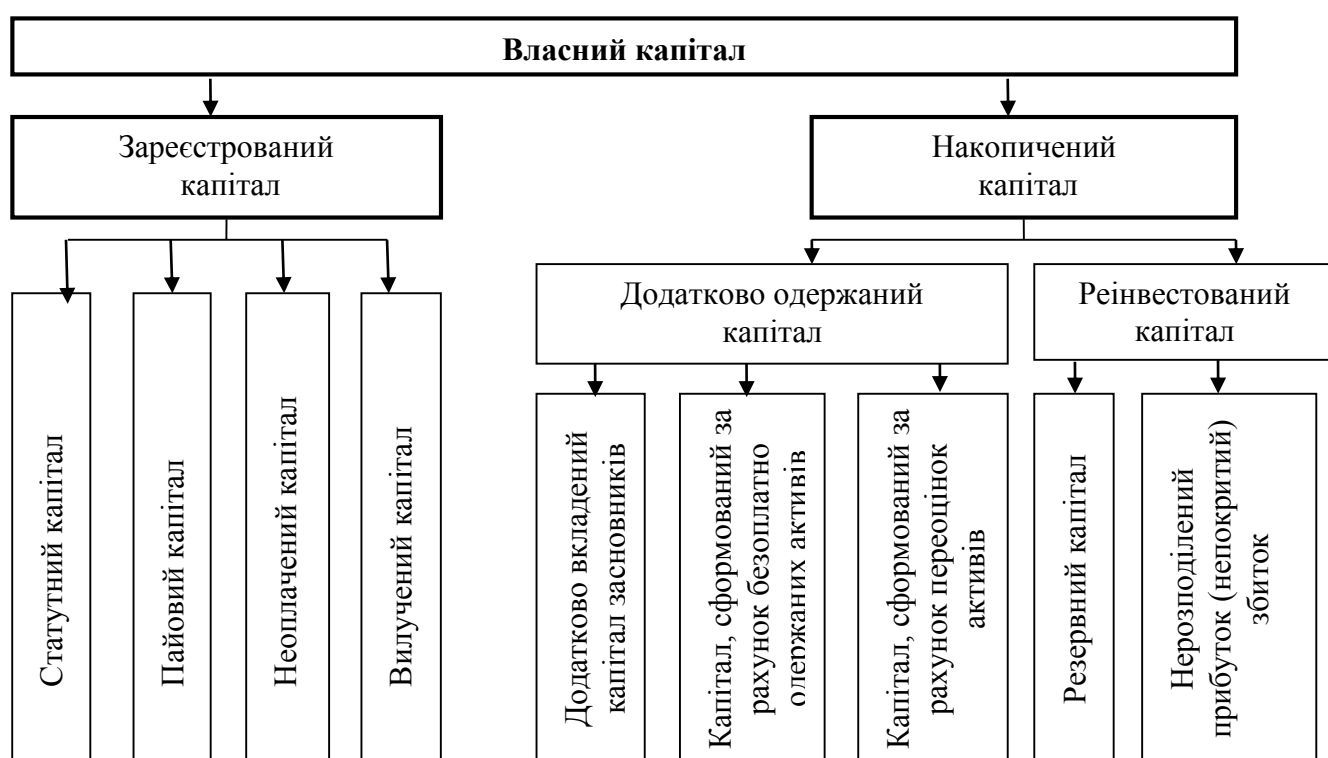

Рис. 1.4 – Загальна структура власного капіталу

Розглянувши класифікацію власного капіталу більш детально зупинимось на його складових.

Зареєстрований (пайовий) капітал – це юридично оформлена, офіційно об’явлена й належним чином зареєстрована частина внесків власників до капіталу підприємства. Він включає статутний капітал господарських товариств, державних і комунальних господарств та пайовий капітал.

Статутний капітал – це організаційно-правова форма капіталу, величина якого визначається установчими документами господарюючого суб'єкта згідно з чинним законодавством. Це сукупність внесків засновників в майно, виражених у грошовому вимірнику, при створенні підприємства для забезпечення його статутної діяльності. Законодавство України передбачає мінімальні обсяги статутних капіталів, нижче від яких державна реєстрація підприємства не допускається.

Пайовий капітал – це вид капіталу, який використовують кредитні спілки, підприємства споживчої кооперації та інші колективні підприємства, у яких в установчих документах фіксуються внески засновників у вигляді паїв, пайових внесків. Пайовий капітал складається з суми пайових внесків усіх членів спілки, як індивідуальних так і колективних.

Неоплачений капітал – вид капіталу, який притаманний тим підприємствам, у яких є в наявності статутний або пайовий капітал. Він виникає завдяки тому, що згідно законодавства підприємство може розпочати свою діяльність маючи в наявності не повністю сформованими вказані види капіталу. Цей вид капіталу являє собою суму боргових вимог до засновників стосовно внесків до статутного капіталу.

Вилучений капітал – це фактична собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених акціонерним товариством у його учасників. Цей вид капіталу притаманний корпоративним підприємствам. Акціонерне товариство має право викупити в акціонера оплачені ним акції. Акції викупуваються з метою їх наступного анулювання або перепродажу, чи поширення серед інших осіб. Вилучений капітал являє собою фактичну собівартість викуплених акцій власної емісії. Викуплені акції мають бути реалізовані чи анульовані протягом року. В цей період розподіл прибутку акціонерного товариства здійснюється без врахування викуплених власних акцій.[28]

Друга група елементів власного капіталу, накопичений капітал, формується внаслідок діяльності підприємства.

Капітал у дооцінках узагальнює інформацію про дооцінки об'єктів основних засобів і нематеріальних активів, уцінки таких об'єктів в межах сум раніше проведених дооцінок.

Додатковий капітал складається із емісійного доходу, тобто доходу одержаного від розміщення акцій власної емісії за цінами, які перевищують номінальну вартість дооцінки активів; безоплатного одержання необоротних активів; іншого додаткового капіталу.

Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) – це чистий фінансовий результат діяльності підприємства після виплати доходів власникам та формування резервного капіталу.

Резервний капітал є невід'ємним елементом власного капіталу, який формується для використання та покриття збитків і пов'язаних з ними зобов'язань та захистить підприємство від банкрутства в умовах економічної кризи, спаду виробництва та реалізації продукції.

Розглядаючи економічну сутність власного капіталу, потрібно відзначити найважливіші характеристики капіталу, які полягають у тому, що він постає основним чинником виробництва, характеризує фінансові ресурси підприємства, які приносять прибуток використовується як головне джерело формування добробуту його власників, є головним виміром ринкової вартості підприємства. Його динаміка – важливий показник ефективності господарської діяльності.[68]

1.3 Методика оцінки ефективності управління власним капіталом підприємства

Управління власним капіталом підприємства являє собою сукупність інструментів, методів та засобів досягнення оптимального розміру та структури власного капіталу, що направлено на забезпечення ефективності діяльності підприємства.

Результати аналізу власного капіталу підприємства характеризують

фінансову стабільність підприємства і є однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства. Вона пов'язана зі ступенем залежності від кредиторів і інвесторів і характеризується співвідношенням власних і залучених коштів. Цей показник дає загальну оцінку фінансової стабільності. У світовій і вітчизняній обліково-аналітичній практиці розроблена система показників, що характеризують фінансову стабільність підприємства.

Показники для аналізу власного капіталу підприємства представлені в табл. 1.2. та потребують більш ґрунтовного розгляду.

Коефіцієнт концентрації власного капіталу – характеризує частку власників підприємства в загальній сумі коштів, авансованих у його діяльність. Чим вище значення цього показника, тим більш фінансово стало підприємство, стабільне і незалежне від зовнішніх кредиторів. Доповненням до цього показника є коефіцієнти концентрації залученого (позикового) капіталу – їх сума дорівнює 1 (або 100%).

Таблиця 1.2 – Показники для аналізу власного капіталу підприємства

№ п/п	Показник	Умовне позначення	Формула для розрахунку
1	Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	$K_{авт}$	Власний капітал/Пасиви
2	Коефіцієнт фінансової залежності	$K_{ф.з.}$	Пасиви/Власний капітал
3	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	K_m	Власні обігові кошти/Власний капітал
4	Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	$K_{п.к}$	Позиковий капітал/Пасиви
5	Коефіцієнт фінансової стабільності (коефіцієнт фінансування)	$K_{ф.с.}$	Власні кошти/Позикові кошти
6	Показник фінансового левериджу	Φ_l	Довгострокові зобов'язання/Власні кошти
7	Коефіцієнт фінансової стійкості	$K_{ф.с.}$	Власний капітал+довгострокові зобов'язання/Пасиви

З приводу ступеня залучення позичених коштів у зарубіжній практиці існують різні думки, найбільш поширеною з яких є твердження, що частка

власного капіталу повинна бути достатньо великою, нижня межа 0,6 (60%).

У підприємства з високою часткою власного капіталу кредитори вкладають кошти більш охоче, оскільки воно з більшою ймовірністю може погасити борги за рахунок власних коштів. Так, наприклад, японським компаніям властива висока частка залученого капіталу (до 80%), а його значення в середньому на 58% вище, ніж, наприклад, в американських корпораціях. Це пояснюється тим, що інвестиції там мають різну природу: в США основний потік інвестицій надходить від населення, в Японії – від банків. Високе значення коефіцієнта концентрації залученого капіталу свідчить про ступінь довіри до корпорації з боку банків, а значить, і про фінансову надійність. Низьке значення цього коефіцієнта свідчить про неспроможність отримати кредити у банку, що є певним застереженням інвесторам і кредиторам [11].

Коефіцієнт фінансової залежності – показник, який є зворотним коефіцієнту концентрації власного капіталу. Зростання цього показника в динаміці означає збільшення частки позичених коштів у фінансуванні підприємства. Якщо його значення наближається до одиниці (або 100%), то це означає, що власники повністю фінансують своє підприємство.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу – це коефіцієнт, що показує, яка частина власного капіталу використовується для фінансування поточної діяльності, тобто вкладена в оборотні кошти, а яка частина капіталізована. Значення цього показника може змінюватися залежно від структури капіталу і галузевої приналежності підприємства (норматив складає 0,4–0,6).

Коефіцієнт співвідношення власних і залучених коштів є показником для найбільш загальної оцінки фінансової стійкості підприємства. Зростання цього показника в динаміці свідчить про підсилення залежності підприємства від зовнішніх інвесторів і кредиторів, тобто про деяке зниження фінансової стійкості, і навпаки.

Методика аналізу визначених вище коефіцієнтів полягає у наступному.

По-перше, порівнюються фактичні коефіцієнти поточного року з коефіцієнтами попереднього року, а також з коефіцієнтами за ряд звітних періодів. По-друге, порівнюються фактичні коефіцієнти з нормативними (зовнішні користувачі фінансових звітів рідко можуть провести таке зіставлення). По-третє, порівнюються коефіцієнти з показниками конкурентів. Дані беруться з фінансових звітів, що подаються в фінансові, статистичні органи. По-четверте, порівнюються фактичні коефіцієнти з галузевими показниками.

За допомогою аналізу цих коефіцієнтів можна виявити сильні і слабкі позиції різних підприємств. Менеджери використовують ці дані для контролю діяльності підприємства, щоб не допустити банкрутства.

Ефективність використання капіталу найкраще характеризується його рентабельністю. Рівень рентабельності капіталу вимірюється відсотковим відношенням балансового прибутку до величини капіталу (табл. 1.3).

Таблиця 1.3 – Показники рентабельності власного капіталу підприємства

Показники	Формула розрахунку
Рентабельність сукупного капіталу (R_{ROA}): характеризує співвідношення власного прибутку до суми капіталу	$\frac{ВП}{\sum K}$
Рентабельність власного капіталу (R_{ROE}): характеризує співвідношення чистого прибутку до власного капіталу	$\frac{ЧП}{ВК}$
Рентабельність статутного капіталу: характеризує співвідношення чистого прибутку до статутного капіталу	$\frac{ЧП}{СК}$

З метою аналізу рентабельності капіталу складається аналітична таблиця, яка дає можливість визначити загальні зміни рентабельності капіталу і розрахувати вплив основних факторів на ці зміни.

Рівень рентабельності капіталу визначається за формулою 1.1, що характеризує структуру капіталу:

$$P = \Pi \cdot 100 / B \cdot (1 / (1 / K_o + 1, \Phi + 1 / \Phi_n)), \quad (1.1)$$

де: P – рівень рентабельності капіталу;

Π – балансовий прибуток;

B – виручка від реалізації;

K_o – коефіцієнт оборотності обігових коштів;

Φ – фондвіддача основних фондів;

Φ_n – фондвіддача нематеріальних активів.

Підвищення прибутковості капіталу досягається раціональним і ошадливим використанням усіх ресурсів, недопущенням їхньої перевитрати, утрат на всіх стадіях кругообігу. У результаті капітал повернеться до свого вихідного стану в більшій сумі, тобто з прибутком.

Таким чином, ефективність використання капіталу характеризується його прибутковістю (рентабельністю) – відношенням суми прибутку до середньорічної суми основного й оборотного капіталу.

Як інвестиційну базу при розрахунку рентабельності капіталу використовують також «Власний капітал» + «Довгострокові позикові засоби». Вона відрізняється від бази «Загальна сума активів» тим, що з її виключаються оборотні активи, сформовані за рахунок короткострокових позикових засобів. Цей показник характеризує ефективність не всього капіталу, а тільки власного (акціонерного) і довгострокового позикового капіталу. Називають його звичайно рентабельністю інвестованого капіталу (ROI).

При розрахунку рентабельності капіталу як інвестиційну базу може бути використана середньорічна вартість власного (акціонерного) капіталу. Але в даному випадку в розрахунок беруть прибуток за винятком податків і відсотків по обслуговуванню боргу, а також дивідендів по привілейованих акціях. Називається цей показник «Рентабельність власного капіталу» (ROE). Порівняння величини даного показника з величиною рентабельності всього капіталу (ROA) показує вплив позикового капіталу на прибуток власника.

Друге питання, що виникає при визначенні рентабельності капіталу – який прибуток брати до уваги: балансовий (валовий), прибуток від реалізації

продукції або чистий прибуток. У даному випадку також треба враховувати інвестиційну базу капіталу.

Якщо потребується визначення рентабельності всіх активів, то в розрахунок приймається весь балансовий прибуток, що містить у собі прибуток від реалізації продукції, майна і позареалізаційні результати (доходи від довгострокових і короткострокових фінансових вкладень, від участі в спільних підприємствах і інших фінансових операціях).

При визначенні рівня рентабельності власного капіталу враховується чистий прибуток без фінансових витрат по обслуговуванню позикового капіталу.

Рентабельність власного капіталу та рентабельність сукупного капіталу тісно пов'язані між собою, формула 1.2:

$$РВК = \frac{ЧП}{ВК} \cdot \frac{\sum К}{\sum К} = \frac{ЧП}{\sum К} \cdot \frac{\sum К}{ВК} \quad (1.2)$$

Такий взаємозв'язок відображує залежність між ступенем фінансового ризику та прибутковістю власного капіталу. В міру зниження рентабельності сукупного капіталу підприємство має збільшувати ступінь фінансового ризику, щоб забезпечити бажаний рівень дохідності власного капіталу.

Розширити факторну модель рентабельності власного капіталу можна за рахунок розкладу на складові частини показника рентабельності сукупного капіталу, формула 1.3:

$$РВК = \frac{ЧП}{\sum К} \cdot \frac{V_p}{V_p} \cdot \frac{\sum К}{ВК} = \frac{ЧП}{V_p} \cdot \frac{V_p}{\sum К} \cdot \frac{\sum К}{ВК} \quad (1.3)$$

Перший фактор – рентабельність продажу $\left(\frac{ЧП}{V_p}\right)$ характеризує ефективність управління витратами і ціновою політикою підприємства.

Другий фактор – коефіцієнт оборотності капіталу $\left(\frac{V_p}{\sum К}\right)$ відображає інтенсивність його використання та ділову активність підприємства.

Третій фактор – фінансова структура підприємства $\left(\frac{\sum K}{BK}\right)$ проявляє обрану підприємством політику в галузі фінансування. Чим вищий його рівень, тим вищий ступінь ризику банкрутства підприємства, але разом з тим вища дохідність власного капіталу.

Наступна група показників, що характеризує ефективність управління власним капіталом підприємства є показники оборотності, які визначають скільки разів кожна вкладена одиниця коштів бере участь у виробничому процесі та період обертання одного циклу. До цих показників можна віднести такі:

– коефіцієнт оборотності власного капіталу (Кв.к.), формула 1.4:

$$\text{Кв.к.} = \text{ЧВ} / \text{Власний капітал} = \Phi. 2, \text{ р. } 035 / \text{ф. } 1, \text{ р. } 380 + \text{р. } 430 + \text{р. } 630 \quad (1.4)$$

– тривалість обороту власного капіталу (Пв.к.), формула 1.5:

$$\text{Пв.к.} = 360 / \text{Кв.к.} \quad (1.5)$$

– коефіцієнт завантаження власного капіталу, формула 1.6:

$$\text{Зв.к.} = 1 / \text{Кв.к.} \quad (1.6)$$

– скоригований показник оборотності власного капіталу (Оскор) визначається при значеннях середнього розміру власного капіталу (K0) за попередній рік та одноденної виручки від реалізації (B1) звітнього року.

$$\text{Оскор} = K0 / B1 \quad (1.7)$$

Капітал у процесі свого руху проходить послідовно три стадії кругообігу: заготівельну, виробничу і збутову. На першій стадії підприємство здобуває необхідні йому основні фонди, виробничі запаси, на другий – частину засобів у формі запасів надходить у, виробництво, а частина використовується на оплату праці працівників, виплату податків, платежів по соціальному страхуванню й інші витрати. Закінчується ця стадія випуском готової продукції. На третій стадії готова продукція реалізується і на рахунок підприємства надходять кошти, причому, як правило, більше первісної суми на величину отриманого прибутку від бізнесу.

Отже, чим швидше капітал зробить кругообіг, тим більше

підприємство одержить і реалізує продукції при одній і тій же сумі капіталу за визначений відрізок часу. Затримка руху засобів на будь-якій стадії веде до уповільнення оборотності капіталу, вимагає додаткового вкладення засобів і може викликати значне погіршення фінансового стану підприємства [8].

Досягнутий у результаті прискорення оборотності ефект виражається, в першу чергу, в збільшенні випуску продукції без додаткового залучення фінансових ресурсів. Крім того, за рахунок прискорення оборотності капіталу відбувається збільшення суми прибутку, тому що звичайно до вихідної грошової форми він повертається зі збільшенням. Якщо виробництво і реалізація продукції є збитковими, то прискорення оборотності засобів веде до погіршення фінансових результатів і «проїданню» капіталу. Зі сказаного випливає, що потрібно прагнути не тільки до прискорення руху капіталу на всіх стадіях кругообігу, але і до його максимальної віддачі, що виражається в збільшенні суми прибутку на одну гривню капіталу.

Обсяги окремих складових власного капіталу регулюються законодавством. Обсяг та склад статутного капіталу вказується в установчих документах та вноситься засновниками у терміни, встановлені законодавством.

З метою вирішення питань формування оптимальної структури капіталу бізнесу може використовуватись концепція фінансового левериджу, розрахунок якого проводиться за формулою:

$$\text{ЕФЛ} = (\text{Рск} - \text{Цпк}) \times (1 - \text{Коп}) \times \text{ПК} / \text{ВК}, \quad (1.8)$$

де ЕФЛ – ефект фінансового левериджу;

Рск – рентабельність сукупного капіталу, %;

Цпк – середньозважена ціна позикового капіталу (витрати, пов'язані з позиковим капіталом / середній розмір позикового капіталу) %;

Коп – коефіцієнт оподаткування;

ПК – середній розмір позикового капіталу, тис. грн.;

ВК – середній розмір власного капіталу, тис. грн.

У наведеній формулі розрахунку ефекту фінансового левериджу

виділяють три складові:

– диференціал фінансового левериджу ($R_{ск} - Ц_{пк}$), який характеризує різницю між рентабельністю сукупних активів та середньою ціною позикового капіталу;

– податковий коректор фінансового левериджу ($1 - K_{оп}$) – це рівень прибутку, який залишається у підприємства після сплати податків та свідчить про залежність ефекту фінансового левериджу від рівню оподаткування прибутку;

– плече фінансового важеля – характеризує силу впливу фінансового важеля ($ПК / ВК$). Цей показник свідчить про фінансову стійкість підприємства та показує, яка величина позикового капіталу припадає на 1 грн. власного капіталу.

Найбільш важливим питанням для вітчизняних підприємств є оптимізація структури формування як капіталу в цілому, так і власного капіталу. Не має єдиного рецепта раціонального показника співвідношення між власним і позиковим капіталом. Але в той же час, існує ряд суб'єктивних і об'єктивних факторів, при використанні яких є можливість для цілеспрямованого формування структури капіталу, котра зуміла б забезпечити умови для найбільш ефективного його використання на підприємстві.

Оптимізація структури формування капіталу в ринкових умовах на даний час є одним із найбільш складних і важливих завдань, які можна вирішити у процесі ефективного фінансового управління на підприємстві. Структура капіталу успішного підприємства являє собою оптимальне співвідношення використання позичених і власних коштів, при якому власниками забезпечується ефективна пропорційність між коефіцієнтом фінансової стійкості та коефіцієнтом фінансової рентабельності підприємства, тобто, максимізується його ринкова вартість.[53]

Процес оптимізації структури формування власного капіталу підприємства здійснюється за багатьма етапами, які потребують ґрунтовного вивчення.

Важливим є виявлення тенденцій динаміки обсягу і складу власного капіталу в передплановому періоді, а також їх вплив на фінансову ефективність та стійкість використання капіталу підприємства.

Також обов'язково необхідно здійснити оцінку основних факторів, які визначають формування структури капіталу, при цьому забезпечуючи гарні умови для найбільш ефективного його використання на кожному конкретному підприємстві.

Враховуючи фактори, управління структурою формуванням власного капіталу на підприємстві можна звести до двох основних напрямків:

– необхідність забезпечувати умови для залучення на підприємство необхідних обсягів та видів капіталу для досягнення розрахункових показників його структури.

– необхідність встановлення найбільш оптимальних рівнів з використанням залученого та власного капіталів на підприємстві.

Висновки до розділу 1

1. Розглянувши думки вчених з приводу трактування дефініції «капітал», виявлено її неоднозначність, складність і багатогранність. Всі досліджені нами визначення доповнюють одне одного і надають можливість найбільш повно та зрозуміло висвітлити дефініцію «капітал». Узагальнивши їх ми дійшли висновку, що капітал – це вкладення в господарську діяльність, авансована вартість яких в процесі свого руху приносить більшу вартість від первісної.

Капітал становить фінансову основу створення і розвитку підприємства будь-якої форми власності та організаційно-правової форми. Він виступає одним із найважливіших факторів будь-якої економічної діяльності фірми.

При дослідженні управління формуванням капіталу однією з найбільш важливих концепцій є теорія його структури, яка визначає не тільки

операційну, фінансову та інвестиційну діяльність підприємства, а являється основою вибору стратегічних напрямків фінансового розвитку підприємства. Це обумовлено використанням капіталу створення фондів грошових коштів для фінансування виробничої сфери з одного боку, та для формування оборотних та необоротних активів.

2. Значення капіталу для підприємств будь-якої форми власності та організаційно-правової форми важко переоцінити, оскільки він виступає основою функціонування будь-якого суб'єкта господарювання. Аналізуючи дане поняття можна сказати, що воно є багатоаспектним, зокрема: виступає як об'єкт економічного управління; є накопиченою цінністю; є виробничим ресурсом, тобто фактором виробництва; виступає інвестиційним ресурсом; є об'єктом власності та розпорядження; є носієм фактора ліквідності; є носієм фактора ризику; виступає як об'єкт надання тимчасових переваг; є об'єктом купівлі-продажу; виступає джерелом доходу підприємства; є головним показником ринкової вартості підприємства; є важливим показником рівня ефективності господарської діяльності підприємства.

Проведений аналіз теоретичних досліджень щодо визначення існуючою множини класифікаційних ознак власного капіталу доводить, що розгляд класифікаційних ознак власного капіталу потребує визначення їх багаторівневого групування. В якості системоутворюючого рівня побудови багаторівневого групування класифікаційних ознак власного капіталу обрано складові елементи щодо його визначення та основні функції, через які відбувається прояв власного капіталу. Відповідно до цього розглянуто змістовне розуміння побудови класифікаційного групування власного капіталу та надано сутнісне визначення класифікаційної ознаки щодо ранжування різновидів власного капіталу.

3. Подальшим напрямком дослідження виникає необхідність розкриття питання із обрання інструментів управління власним капіталом, згідно проявів його класифікаційних ознак. Доцільність обрання такого напрямку подальших досліджень, визначається необхідністю підвищення ефективності управління

як власним капіталом підприємства зокрема, так й сталістю функціонування підприємства в цілому.

Дослідивши підходи різних вчених до класифікації капіталу проведено їх узагальнення шляхом об'єднання схожих за своєю природою ознак. Також, виокремлено такі класифікаційні ознаки, зокрема за суб'єктами фінансування (відповідно якої виділено приватний, підприємницький та державний види капіталу) та за способами формування (відповідно якої виділено зовнішній та внутрішній види капіталу). Узагальнена класифікація, враховує особливості функціонування капіталу підприємства та дозволяє більш раціонально управляти ефективністю його формування і використання.

Особливості формування окремих складових власного капіталу підприємств зумовлюються нормами законодавства щодо організаційно-правових форм підприємств та форм їх власності, а також щодо порядку формування і руху власного капіталу. Формування власного капіталу підприємства як об'єкт управління являє собою широке поле діяльності фінансового менеджера для прийняття ефективних стратегічних та оперативних управлінських рішень, направлених на успішну реалізацію місії та загальної стратегії економічного розвитку підприємства.

4. Оцінка ефективності управління власним капіталом підприємства здійснюється шляхом розрахунку системи відповідних показників. Результати аналізу власного капіталу підприємства характеризують фінансову стабільність підприємства і є однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства. З огляду на це, доцільним є розрахунок та аналіз таких показників: коефіцієнт фінансової незалежності (автономії), коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт маневреності власного капіталу, коефіцієнт концентрації позикового капіталу, коефіцієнт фінансової стабільності (коефіцієнт фінансування), показник фінансового левериджу, коефіцієнт фінансової стійкості, показники рентабельності.

Наступна група показників, що характеризує ефективність управління власним капіталом підприємства є показники оборотності, які визначають

скільки разів кожна вкладена одиниця коштів бере участь у виробничому процесі та період обертання одного циклу. Отже, чим швидше капітал зробить кругообіг, тим більше підприємство одержить і реалізує продукції при одній і тій же сумі капіталу за визначений відрізок часу.

2 АНАЛІЗ СТАНУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПАТ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ХЛІБОЗАВОД №5»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» - це спеціалізоване підприємство по виробництву хлібобулочних виробів. Він знаходиться за адресою м. Запоріжжя, вул. Новобудов, 6. Хлібозавод був заснований в 1996 році. В перші роки своєї роботи випічка хлібобулочних виробів досягала до 7 тон на добу. З кожним роком хлібозавод збільшував свою потужність. В 2000-х роках виробництво хлібобулочних виробів досягло до 10 тон за добу, випікалось до 17 видів хлібобулочних виробів. В даний період виробництво хлібобулочних виробів знизилось до 1 тони на добу, у зв'язку зі зменшенням попиту на хліб та великою конкуренцією. Випікається багато видів хлібобулочних виробів: хліб класичний, хліб з добавками, хліб пшеничний, батони, житній хліб, тостерний хліб, булочні вироби, пряники, сушки, східні солодощі, печиво.

Основні види діяльності товариства :

- виробництво хліба та хлібобулочних виробів, виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок нетривалого зберігання;
- виробництво сухарів і сухого печива, виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок тривалого зберігання;
- палітурна діяльність і надання пов'язаних з нею послуг;
- оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням та кормами для тварин;
- оптова торгівля молочними продуктами, яйцями, харчовими маслами та жирами;
- оптова торгівля продуктами харчування, в тому числі рибою, ракоподібними і молюсками;
- інші види освіти [81].

Основна мета хлібозаводу – випуск та реалізація хлібобулочних виробів. Хлібобулочні вироби поставляються більш ніж у 34 торговельних точок м. Запоріжжя, а також у Запорізьку, Дніпропетровську та Херсонську області.

Всього укладено 40 договорів на поставку хлібобулочних виробів. Хлібозавод має 13 обладнаних спеціалізованих хлібних машин для перевезення хлібобулочних виробів. В торговельну мережу х/булочні вироби поставляються власним транспортом.

Чисельність співробітників налічує 314 чоловік, на чолі з директором Бібарсовим Рінатом Рашидовичем.

Протягом останніх трьох років на ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» проведено ряд робіт, які були направлені на модернізацію виробництва, особливо, на впровадження енергозберігаючих технологій:

1. З метою збільшення гнучкості виробництва, реконструйовано відділення для приготування тесту заквасок, відділення холодильних машин і компресорів. Багато удосконалень введено в пічному відділенні.

2. На підприємстві введено друге автономне джерело водозабезпечення. Введена установка фільтрації, що сильно поліпшило якість води, яка подається на виробництво.

3. Вироблена реконструкція існуючих електричних систем. Тепер дані цієї системи виводяться і обробляються комп'ютером. При цьому економія електроенергії складає приблизно 20%.

4. Упроваджені новітні системи гарячої води і пари.

Новий комплекс енергозберігаючих технологій вже дав можливість отримати значну економію енергоресурсів.

За проведенням технологічного процесу, якості сировини і готової продукції проводиться цілодобовий контроль технологічною службою підприємства.

Організація і методологія бухгалтерського обліку фінансово-господарської діяльності ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» здійснюється відповідно до законодавства України про підприємницьку діяльність, Закону

України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 року та інших нормативно правових актів. Первинні документи складаються на типових формах, затверджених Міністерством статистики України. Відображення в первинних документах господарських операцій провадиться згідно Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 року та Положень бухгалтерського обліку, прийнятими та затвердженими Міністерством фінансів України.

Господарська та фінансова діяльність товариства проводиться у відповідності з вимогами чинного законодавства України та обраної облікової політики. Звітність складена на основі дійсних даних бухгалтерського обліку і відображає реальне фінансове становище ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5».

На всю продукцію підприємство отримало «Висновки державної санітарно-епідеміологічної експертизи», «Протоколи досліджень за показниками безпеки», «Протоколи випробувань на вміст ГМО». Продукція відповідає вимогам нормативних документів.

На підприємстві з 2014 року функціонує інтегрована система менеджменту якості і безпеки, сертифікована відповідно до міжнародних стандартів ISO 9001: 2008-ДСТУ ISO 9001: 2009 та ISO 22000: 2005-ДСТУ ISO 22000: 2007 [82].

В процесі функціонування підприємства і величина активів і їх структура зазнають постійних змін. Найбільш загальне уявлення про якісні зміни в структурі коштів та їх джерел, а також динаміку цих змін можна одержати за допомогою аналізу динаміки валюти балансу.

Згідно основних фінансово-економічних показників підприємства (Додаток Б) перш за все слід відмітити, що валюта балансу протягом 2016-2018 років зросла на 18 897,71 тис. грн., хоча в 2016 році порівнюючи з попереднім простежувалося незначне зниження даного показника.

У 2016 році проти попереднього року відбулося суттєве зниження доходу від реалізації продукції з 78 275,60 тис. грн. до 55 138,90 тис. грн., що

у відносному значенні становило майже 34 %. В 2018 році також спостерігався спад даного показника порівняно з попереднім, однак його темпи були незначними порівняно з минулим роком – всього 3 457,74 тис. грн., або 6,27%. Основним фактором який спричинив дані зміни є – зменшення кількості реалізованої продукції.

Валовий прибуток знизився за аналізований період на 53,7 %, але на відміну від виручки даний показник мав суттєвий спад як в 2017 так і в 2018 році. В 2016 році валовий прибуток становив 14 408,50 тис. грн. Вже наступного року він спав до величини в 11 038,44 тис. грн., а в 2018 році він становив лише 6 664,97 тис. грн. Причинами зменшення валового прибутку в більших темпах ніж виручки від реалізації являється збільшення собівартості одиниці продукції.

Слід зазначити, що протягом двох перших років аналізованого періоду підприємство по іншій операційній діяльності мало лише збитки тобто величина інших операційних витрат була більшою за доходи. Проте в звітному 2018 році підприємство зуміло отримати вигоду від даного виду діяльності в розмірі 2 143,55 тис. грн. Фінансові результати від операційної діяльності знизилися за період дослідження з 3 464,85 тис. грн. в 2016 році до 2 051,87 тис. грн. в 2018 році, що у відносному значенні становило 40,78 %. На уповільнення темпу спаду даного показника порівняно з валовим прибутком вплинув позитивний результат від іншої операційної діяльності.

Варто відмітити позитивну динаміку фінансових результатів від звичайної діяльності до оподаткування. Даний показник за 2016-2018 роки зріс на 6,36% і становив в звітному році 1 406,81 тис. грн. Головною причиною даного зростання фінансових результатів від звичайної діяльності до оподаткування є зниження втрат від участі в капіталі з величини 1 444,80 тис. грн. до нуля.

Фінансові результати від звичайної діяльності знизилися в 2018 році порівняно з 2016 роком на 11,3 %, що пояснюється несплатою підприємством у 2016 році податку на прибуток.

У 2016 році підприємство зазнало змін, а саме – змінилась форма власності з ПАТ «Запорізький хлібо завод №5» на ТДВ «Запорізький хлібо завод». [81]

2.2 Аналіз показників стану та структури власного капіталу

Економічну складову підприємства характеризують основні фінансово-господарські показники діяльності ПАТ «Запорізький хлібо завод № 5», динаміка яких наведена в додатку Б.

У структурі капіталу ПАТ «Запорізький хлібо завод № 5» у 2016-2018 роках переважає позиковий капітал (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Аналіз динаміки та структури капіталу ПАТ «Запорізький хлібо завод № 5» за 2016-2018 роки

Показники	Роки			Відхилення (+,-) звітнього періоду до	
	2016	2017	2018	2016 року	2017 року
Власний капітал, тис.грн.	18 683,90	13 551,48	14 724,75	-3 959,15	1 173,27
Питома вага у валюті балансу, %	26,5	19,1	16,5	-10,0	-2,6
Позиковий капітал	51 890,20	57 540,51	74 747,06	22 856,86	17 206,55
Питома вага у валюті балансу, %	73,5	80,9	83,5	-10,0	2,6
Загальна вартість майна	70 574,10	71 091,99	89 471,81	18 897,71	18 379,82

Так, у 2016 році власний капітал підприємства дорівнював 18 683,90 тис. грн., що склало лише 26,5 % всього капіталу товариства. Відповідно позиковий капітал у 2016 році у структурі становив 73,5 % (51 890,2 тис. грн. в абсолютному вираженні). У 2017 році обсяг власного капіталу ПАТ «Запорізький хлібо завод № 5» знизився до 13 551,48 тис. грн., що вплинуло безумовно і на зниження його частки у структурі капіталу

підприємства до 19,1%. Зобов'язання при цьому зросли як у абсолютному (до 57 540,51 тис. грн.), так і у відносному вираженні (до 80,9 %).

У 2018 році незважаючи на зростання в абсолютному вираженні суми власного капіталу (до 14 724,75 тис. грн.), його питома вага знизилась до 16,5 %. Це було зумовлено зростанням зобов'язань до 89 471,81 тис. грн., при цьому їх частка зросла до 83,5 % (рис. 2.1).

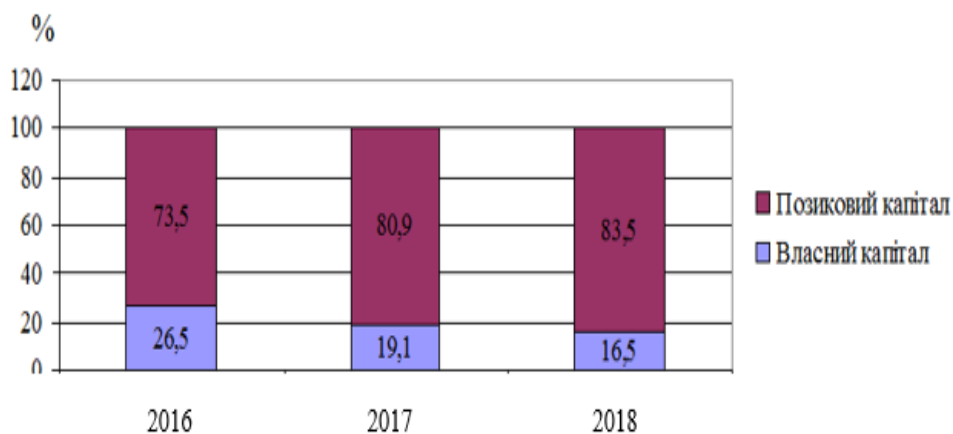

Рис. 2.1 – Структура капіталу ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5»

Щодо безпосередньо складових власного капіталу ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» (табл. 2.2), варто зазначити, що найбільшу питому вагу складав нерозподілений прибуток.

У 2016 році його розмір становив 11 632,00 тис. грн., або ж 62,3 % у загальному обсязі власного капіталу. У наступному році нерозподілений прибуток зменшився до 6 491,12 тис. грн. і у структурі власного капіталу становив 47,9 %. У 2018 році у структурі власного капіталу частка нерозподіленого прибутку залишилась незмінною, проте в абсолютному вираженні його розмір зріс на 561,47 тис. грн. до 7 052,59 тис. грн.

Таблиця 2.2 – Аналіз динаміки та структури власного капіталу ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» за 2016-2018 роки

Показники	Роки	Відхилення (+,-)

				звітнього періоду до	
	2016	2017	2018	2016 року	2017 року
Статутний капітал, тис.грн.	3 683,76	3 683,76	3 683,76	-	-
Питома вага у власному капіталі, %	19,7	27,2	25,0	5,3	-2,2
Інший додатковий капітал, тис. грн.	1 819,63	1 819,63	2 319,63	500,0	500,0
Питома вага у власному капіталі, %	9,7	13,4	15,8	6,1	2,4
Резервний капітал, тис.грн.	1 548,51	1 556,97	1 668,77	120,26	111,80
Питома вага у власному капіталі, %	8,3	11,5	11,3	3,0	-0,2
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	11 632,00	6 491,12	7 052,59	-4 579,41	561,47
Питома вага у власному капіталі, %	62,3	47,9	47,9	-14,4	-
Власний капітал, тис.грн.	18 683,90	13 551,48	14 724,75	-3 959,15	1 173,27

Як видно з табл. 2.3 розмір статутного капіталу ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» протягом досліджуваного періоду не змінювався і становив 3 683,76 тис. грн. Інший додатковий капітал у 2016 та 2017 роках становив 1 819,63 тис. грн., відповідно у структурі - 9,7 % та 13,4 %. У 2018 році його розмір зріс на 500,0 тис. грн. і склав 2 319,63 тис. грн., а його частка у загальному розмірі власного капіталу товариства склала 15,8 %, що на 6,1 % більше за аналогічний показник у 2016 році та на 2,4 % більше ніж у 2017 році.

Щодо резервного капіталу, то у 2016 році його розмір складав 1 548,51 тис. грн., а частка у загальному обсязі власного капіталу дорівнювала 8,3 %. У 2017 році резервний капітал ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» зріс на 84,6 тис. грн., порівняно з 2016 роком та склав 1 556,97 тис. грн. (або 11,5 % у структурі). Проте у 2018 році, за рахунок зростання розміру іншого додаткового капіталу, питома вага резервного капіталу знизилась до 11,3 %, однак в абсолютному вираженні показника відбулося зростання на 111,80 тис. грн. до 1 668,77 тис. грн.

Можливості аналізу власного капіталу значно розширюються при умові використання звіту про власний капітал, інформації поточного обліку. Застосування звіту дає змогу виявити джерела надходження та використання власного капіталу підприємства у звітному році (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Рух власного капіталу підприємства у 2018 році, тис. грн.

Статті	Статутний капітал	Резервний капітал	Інший додатковий капітал	Нерозподілений прибуток	Разом
Залишок на початок року	3 683,76	1 556,97	1 819,63	6 491,12	13 551,48
Дооцінка незавершеного будівництва	-	-	500,0	-500,0	0
Відрахування до резервного капіталу	-	111,8	-	-111,8	0
Чистий прибуток (збиток) за звітний період	-	-	-	11 732,7	11 732,7
Разом змін у капіталі	-	111,8	500,0	561,47	1 173,27
Залишок на кінець року	3 683,76	1 668,77	2 319,63	7052,59	14 724,75

Отже, інформація табл. 2.3 ще раз засвідчує що підприємство використовує власний капітал на формування резервного капіталу, а також на фінансування господарської діяльності.

Що ж стосується в цілому структури власного капіталу ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5», то слід відмітити, що протягом періоду, який аналізувався суттєвих змін вона не зазнавала, окрім 2016 року, де частка нерозподіленого прибутку в загальній сумі власного капіталу складала 62,3 %, що на 7,4 % більше порівняно з 2017 роком та на 8,6 % більше відносно показника 2018 року. Наочніше структуру власного капіталу ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» представлено на рис. 2.2.

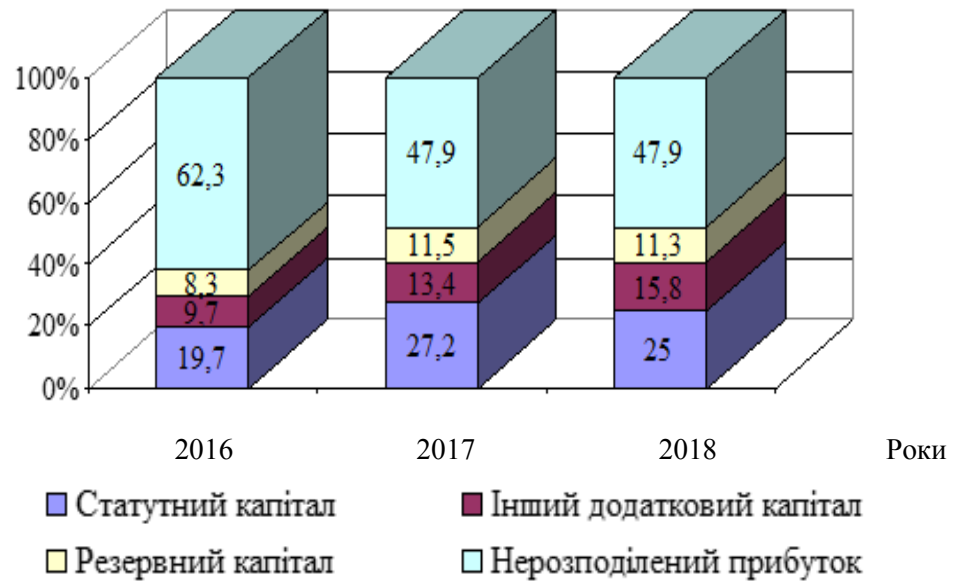

Рис. 2.2 – Структура власного капіталу ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5»

У структурі позикового капіталу ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» впродовж 2016-2018 років переважали поточні зобов'язання, при цьому довгострокові зобов'язання були наявними лише у 2016 році становили 33,0 тис. грн. на кінець періоду (табл. 2.4)

Як видно з табл. 2.4 розмір поточних зобов'язань товариства у 2016 році становив 51 857,2 тис. грн., що у загальному обсязі позикового капіталу склало 99,9 %. У 2017 та 2018 роках спостерігалась чітка тенденція до зростання поточних зобов'язань підприємства, розмір яких в 2018 році склав 74 747,06 тис. грн., що на 22 856,86 тис. грн. більше ніж в 2016 році та на 17 206,55 тис. грн. - ніж в 2017 році.

Основну частину поточних зобов'язань складала кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги. Так, в 2016 році вона становила 23 804,50 тис. грн. (частка у розмірі позикового капіталу склала 45,9 %). В 2017 році спостерігається зниження розміру кредиторської заборгованості до 20 020,09 тис. грн., дана тенденція відобразилась і на показникові питомої ваги, який знизився до 34,8 %. У 2018 році кредиторська заборгованість зросла на 65 26,21 тис. грн. до 26 546,30 тис. грн.

Таблиця 2.4 – Аналіз динаміки та структури позикового капіталу
ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» за 2016-2018 роки

Показники	Роки			Відхилення (+,-) звітної періоду до	
	2016	2017	2018	2016 року	2017 року
1	2	3	4	5	6
Довгострокові зобов'язання, тис. грн.	33,0	-	-	-	-
Питома вага у позиковому капіталі, %	0,1	-	-	-	-
Поточні зобов'язання, тис. грн.	51 857,20	57 540,51	74 747,06	22 856,86	17 206,55
Питома вага у позиковому капіталі, %	99,9	100,0	100,0	0,1	-
В тому числі:					
Короткострокові кредити банків, тис. грн.	-	3 000,00	3 000,00	3 000,00	-
Питома вага у позиковому капіталі, %	-	5,2	4,0	4,0	-1,2
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями, тис. грн.	142,40	98,57	65,72	-76,68	-32,85
Питома вага у позиковому капіталі, %	0,3	0,2	0,1	-0,2	-0,1
Векселі видані, тис. грн.	11 125,40	27 452,70	25 979,49	14 854,09	-1 473,21
Питома вага у позиковому капіталі, %	21,4	47,7	34,8	132,5	-12,9
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, тис.грн.	23 804,50	20 020,09	26 546,30	2 741,80	6 526,21
Питома вага у позиковому капіталі, %	45,9	34,8	35,5	-10,4	0,7
Поточні зобов'язання за розрахунками, тис. грн.	287,88	1 940,47	5 906,88	5 619,0	3 966,41
Питома вага у позиковому капіталі, %	0,6	3,4	7,9	7,3	4,5
Інші поточні зобов'язання, тис. грн.	16 497,0	5 028,68	13 248,67	-3 248,33	8 219,99
Питома вага у позиковому капіталі, %	31,8	8,7	17,7	-14,1	9,0
Позиковий капітал	51 890,20	57 540,51	74 747,06	22 856,86	17206,55

Особливої уваги потребує аналіз кредиторської заборгованості із залученням інформації поточного аналітичного обліку, а саме – в розрізі окремих кредиторів, термінів виникнення та тривалості непогашення боргів,

виявити прострочену заборгованість тощо. Доцільним також є проведення порівняльного аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства. У випадку виявлення перевищення суми дебіторської заборгованості над кредиторською, говорять про іммобілізацію власного капіталу в дебіторську заборгованість, у протилежному – про недостатність власного капіталу для фінансування діяльності.

В цілому аналіз структури позикового капіталу ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5», свідчить про те, що протягом періоду, який досліджувався суттєвих змін вона не зазнавала, окрім 2016 року, де частка кредиторської заборгованості в загальній сумі позикового капіталу складала 45,9 %, що на 10,4 % більше порівняно з 2017 роком. Наочніше структуру власного капіталу ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» представлено на рис. 2.3.

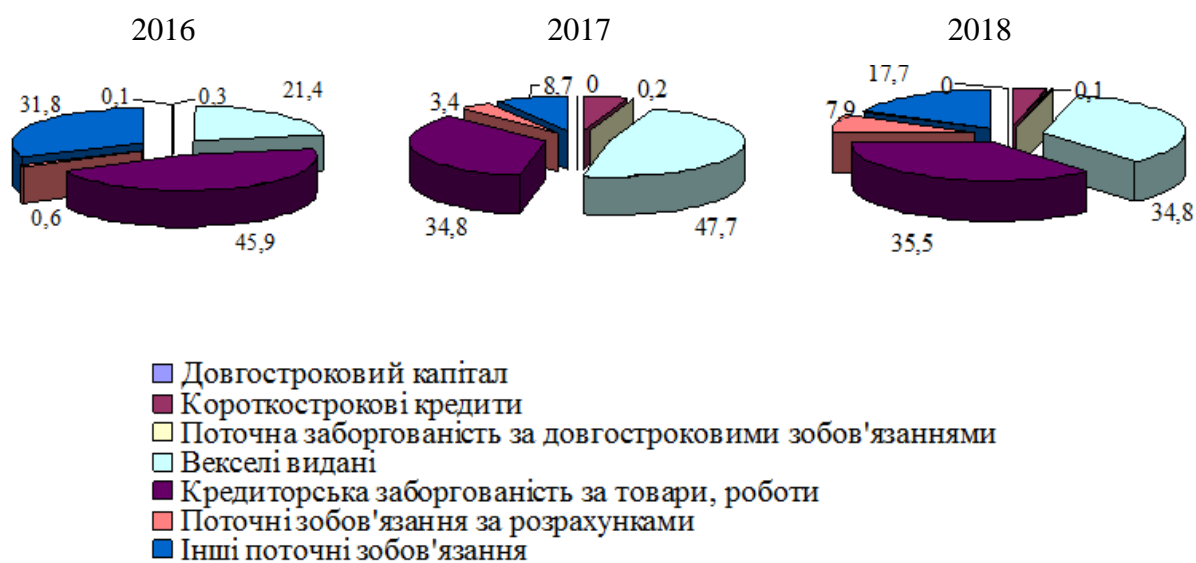

Рис. 2.3 – Структура позикового капіталу ПАТ «Запорізький хлібозавод №5»

Фінансовий стан підприємства значною мірою залежить від доцільності та правильності вкладення фінансових ресурсів у активи. У процесі функціонування підприємства величина активів і їх структура постійно змінюється. При цьому може суттєво змінюватись і структура капіталу підприємства. Зведеним джерелом для огляду названих змін виступає власне агрегований (ущільнений, аналітичний) баланс підприємства, в якому

однорідні статті об'єднуються в певні групи. При цьому число статей балансу може скорочуватись, що підвищує його наочність та ступінь порівнянності з балансами інших підприємств. Найбільш поширеним методом складання агрегованого балансу є об'єднання статей в межах розділу. Метою складання даного балансу є визначення періодів в які підприємство мало фінансові проблеми, а також визначення факторів, які їх спричинили.

Агрегований баланс ПАТ «Запорізький хлібо завод № 5» за 2016-2018 роки приведений в табл. 2.5.

Таблиця 2.5 – Агрегований баланс ПАТ «Запорізький хлібо завод № 5» за 2016-2018 роки, тис. грн.

Показники	Роки			Відхилення (+,-) звітного	
	2016	2017	2018	2016 року	2017 року
Актив					
I. Необоротні активи	17 899,9	18 113,28	18 546,33	646,43	433,05
II. Оборотні активи	45 028,2	50 983,91	70 178,13	25 149,93	19 194,22
III. Витрати майбутніх періодів	7 646,0	1 994,8	747,35	-6 898,65	-1 247,45
Баланс	70 574,1	71 091,99	89 471,81	18 897,71	18 379,82
Пасив					
I. Власний капітал	18 683,9	13 551,48	14 724,75	-3 959,15	1 173,27
II. Забезпечення наступних витрат і платежів	-	-	-	-	-
III. Довгострокові зобов'язання	33,0	-	-	-33,0	-
IV. Поточні зобов'язання	51 857,2	57 540,51	74 747,06	22 889,86	17 206,55
V. Доходи майбутніх періодів	-	-	-	-	-
Баланс	70 574,1	71 091,99	89 471,81	18 897,71	18 379,82

За аналізований період відбулися деякі зміни у структурі майна та капіталу підприємства. Також можна зазначити, що вартість підприємства зросла з 70 574,10 тис. грн. у 2016 році до 89 471,81 тис. грн. у 2018 році або на 18 897,71 тис. грн.

Склад та структура активів підприємства, дещо змінилися. Необоротні активи за період дослідження зросли лише на 3,6 % і становили в звітному році

18 546,33 тис. грн., а величина оборотних активів помітно змінилася. Ще в 2016 році сума оборотних активів складала 45 028,20 тис. грн., а вже через два роки в 2018 вона збільшилася до 70 178,13 тис. грн., що у відносному відхиленні становило 55,9 %. Якщо співвідношення оборотних активів до необоротних в 2016 році було на рівні 2,52, то вже в 2018 році воно зросло до значення 3,78, що свідчить про зростання мобільності балансу підприємства.

Варто відмітити стрімке зменшення показника витрат майбутніх періодів, який в базовому році мав значення на рівні 7 646,0 тис. грн., а вже в 2018 році – лише 747,35 тис. грн. Дане скорочення становило більше 90,0 % за аналізований період.

Також необхідно зазначити, що в структурі капіталу підприємства протягом 2016-2018 років відбулися певні зміни. Зокрема розмір власного капіталу зменшився за аналізований період з 18 683,90 тис. грн. до 14 724,75 тис. грн., що у відносному значенні становило 21,2 %.

Більш значні зміни відбулися з поточними зобов'язаннями, які в 2016 році становили 51 857,2 тис. грн., а вже через рік даний показник склав на 44,1 % більше, а саме – 747470,6 тис. грн.

Довгострокові зобов'язання спостерігалися в балансі підприємства лише в базовому 2016 році, при цьому сума їх становила лише 33,0 тис. грн.

А от сума по статтях «Забезпечення наступних витрат і платежів» та «Доходи майбутніх періодів» взагалі була відсутня.

Якщо взяти до уваги базовий 2016 рік, то співвідношення зобов'язань до власного капіталу склало 2,8, тоді як за звітній рік дане співставлення зросло в 5,1 рази, що вказує на перевищення короткострокових зобов'язань над власним капіталом більше ніж у 5 разів.

Таким чином, в ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» склалася неоднозначна ситуація, а саме – стрімко зростали його зобов'язання, при спаді й так незначному розмірі власного капіталу, необоротні активи майже не змінилися, тоді як оборотні стрімко збільшилися.

Зазвичай довгострокові зобов'язання спрямовуються на необоротні

активи, а короткострокові зобов'язання на оборотні активи. Власний же капітал виступає гарантом стабільності діяльності підприємства. В ситуації з досліджуваним підприємством відмітити невідповідність в тому, що сума необоротних активів зросла майже на 6,5 млн. грн., тоді як довгострокові зобов'язання взагалі були відсутні. Ця ситуація вказує на те, що необоротні активи фінансуються з короткострокових джерел, що не є аж ніяк оптимальним варіантом.

У процесі аналізу капіталу підприємства, в першу чергу, досліджуються зміни в його структурі, складі та дається їм об'єктивна оцінка з позиції інвесторів та підприємства. Так, установи банків та інших інвесторів цікавить переважно частка власного капіталу у загальному його розмірі. При внутрішньому ж аналізі більше уваги приділяють вивченню динаміки і структури власного капіталу та позикового капіталу, виявляють причини змін окремих складових частин власного та позикового капіталу та дають оцінку цим змінам. Особливу увагу звертають на рух джерел залучених коштів, які поділяють на довгострокові кредити та позики, кредиторську заборгованість, поточні зобов'язання за розрахунками.

Структура власного капіталу підприємства:

- впливає на рівень економічної та фінансової рентабельності підприємства;
- визначає систему коефіцієнтів фінансової стійкості та платоспроможності, тобто, рівень основних фінансових ризиків, а також формує співвідношення ступеня прибутковості та ризику в процесі розвитку підприємства.

Показники структури власного капіталу ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» наведені в таблиці 2.6.

Отже, як видно з табл. 2.6 більшість показників структури капіталу в 2017-2018 роках мають нульове значення, це насамперед пов'язано з відсутністю протягом даних років на підприємстві довгострокового позичкового капіталу.

Таблиця 2.6 – Аналіз показників структури капіталу ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» за 2016-2018 роки

Показники	Роки			Відхилення (+,-) звітнього періоду до	
	2016	2017	2018	2016 року	2017 року
Індекс іммобілізації активів	0,958	1,337	1,260	0,301	-0,077
Коефіцієнт довгострокового залучення позичкового капіталу	0,002	0,000	0,000	-0,002	-
Коефіцієнт структури позичкового капіталу	0,001	0,000	0,000	-0,001	-
Коефіцієнт залежності від довгострокових зобов'язань	0,002	0	0	-0,002	-
Коефіцієнт структури довгострокового позичкового капіталу	0,0018	0	0	-0,0018	-

Невід'ємною складовою методики аналізу структури капіталу є розрахунок показників, які характеризують фінансову стійкість ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Аналіз показників фінансової стійкості підприємства ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» за 2016-2018 роки

Показники	Роки			Відхилення (+,-) звітнього періоду до	
	2016	2017	2018	2016 року	2017 року
Коефіцієнт автономії	0,265	0,191	0,165	-0,1	-0,026
Коефіцієнт фінансування	2,777	4,246	5,076	2,299	0,83
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,360	0,236	0,197	-0,163	-0,039
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	-0,152	-0,129	-0,065	0,087	0,064
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-0,366	-0,484	-0,310	0,056	0,174

На основі розрахованих показників табл. 2.7. слід зазначити, що жоден із них, за всі роки аналізу, не відповідає загально установленим нормативним значенням.

Зокрема, коефіцієнт автономії протягом 2016-2018 рр. знизився майже

на 38 %. В 2016 році його значення становило 0,265, а через рік потому воно зменшилося до величини в 0,165, тобто ми можемо спостерігати спадну динаміку даного показника, що є результатом залучення позикових коштів.

Коефіцієнт фінансування збільшився з величини 2,777 в базовому році, до значення 5,076 в звітному році. Дана тенденція говорить про те, що в структурі джерел фінансування все в більшій мірі переважають залучені кошти.

Коефіцієнт фінансової стійкості є оберненим, з математичної точки зору, до показника фінансування. Даний коефіцієнт в 2016 році становив 0,36, а 2018 його значення зменшилось до 0,197, тоді як нормативне значення даного показника встановлене на рівні більшому за одиницю. Значення розрахованого показника свідчить про те, що товариство має в своєму розпорядженні лише 20 % стабільних джерел фінансування.

Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами свідчить про наявність власних оборотних коштів, необхідних для забезпечення фінансової незалежності та стійкості підприємства. Значення даного показника для ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» за 2016-2018 рр. не відповідало нормативу (більше 0,1) і більш того було від'ємним. Хоча даний коефіцієнт мав загальну тенденцію до зростання, але його від'ємний знак свідчить про те, що підприємство працює виключно на залучених коштах.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу показує, яка частина власного оборотного капіталу перебуває в обороті, тобто у тій формі, яка дає змогу вільно маневрувати цими коштами, а яка капіталізована. Значення даного показника для ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» зросло з -0,37 в 2016 році до - 0,31 в 2018, що далеко не відповідає нормативному значенню, яке встановлено на рівні більшому за одиницю, з подальшим зростанням даного показника. Від'ємна величина розрахованого коефіцієнта свідчить про те, що підприємство в структурі власного капіталу не має власних оборотних коштів, і відповідно – веде свою поточну діяльність виключно в межах залучених джерел фінансування. Але дана фінансова політика аж ніяк не заважає

веденню підприємством успішної діяльності.

З метою оцінки показників ефективності використання власного капіталу підприємства застосуємо групу показників, яка дає можливість проаналізувати капітал підприємства. Показники ефективності використання власного капіталу підприємства доцільно об'єднати у дві групи. Перша група показників характеризує ефективність капіталу на основі розрахунку показників його оборотності. Друга група показників отримується шляхом оцінки доходності (рентабельності) капіталу.

Показником, який характеризує інтенсивність використання капіталу, його ділову активність, є оборотність як сукупного капіталу, так і його складових частин. Швидкість оборотності капіталу характеризують показники розглянуті нами в першому розділі.

Показники оборотності власного капіталу ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» наведені в табл. 2.8.

Таблиця 2.8 – Аналіз показників оборотності власного капіталу ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» за 2016-2018 роки

Показники	Роки			Відхилення (+,-) звітного періоду до	
	2016	2017	2018	2016 року	2017 року
1	2	3	4	5	6
Середній розмір власного капіталу, тис. грн.	18 022,60	16 117,69	13 888,12	-4 134,48	-2 229,57
Виручка від реалізації, тис. грн.	78 275,6	55 138,9	51 681,16	-26 594,44	-3 457,74
Ододенна виручка від реалізації, тис. грн.	217,43	153,16	143,56	-73,87	-9,6
Тривалість одного обороту власного капіталу(оборотність власного капіталу), дні	83	105	97	14	-8
Коефіцієнт віддачі власного капіталу	4,343	3,421	3,721	-0,622	0,300

Коефіцієнт завантаження власного капіталу	0,230	0,292	0,269	0,039	-0,023

Дані табл. 2.8 свідчать про те, що власний капітал, яким володіє ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5», використовується достатньо ефективно. Протягом 2018 року для здійснення одного обороту власного капіталу потрібно було 97 днів. Це на 8 днів менше, ніж у 2017 році (рис. 2.5).

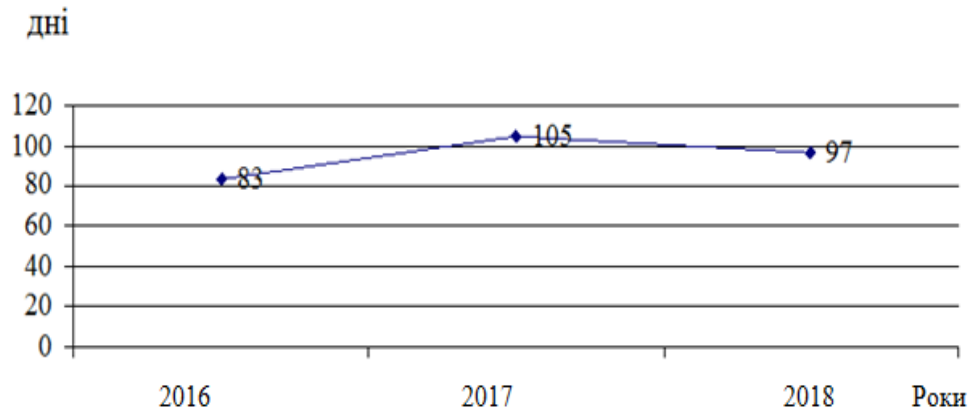

Рис. 2.4 – Динаміка показника оборотності власного капіталу ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5»

Відповідно, значення показника віддачі власного капіталу в 2018 році збільшилось на 0,3 відносно 2017 року. Однак, слід зауважити, що в 2016 році значення даного показника становило 4,343, що на -0,622 ніж його значення в 2018 році.

Аналогічна ситуація спостерігається і в значеннях коефіцієнта завантаження власного капіталу. В цілому слід зауважити, що підприємство в 2018 році, на фоні значень показників оборотності власного капіталу в 2017 році, знайшло можливість підвищити ефективність використання власного капіталу.

Для виявлення причин вище зазначених змін розрахуємо вплив факторів на зміну показників оборотності (табл. 2.9).

Скоригований показник оборотності власного капіталу (Оскор) визначається при значеннях середнього розміру власного капіталу (K0) за 2017 рік та одноденної виручки від реалізації (B1) звітнього (2018) року.

$$\text{Оскор} = K0 / B1 \quad (2.1)$$

Таблиця 2.9 – Розрахунок впливу факторів на зміну оборотності власного капіталу ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5»

Показники	Середній розмір власного капіталу, тис.грн.		Оборотність власного капіталу, дні			Відхилення оборотності, дні		
	2017	2018	2017	2018	Скоригований показник	усього	в т.ч. за рахунок:	
							виручки від реалізації	середнього розміру власного капіталу
Власний капітал	16 117,69	13 888,12	105	97	112,27	-8	7,27	-15,27
Одноденна виручка, тис. грн.	153,16	143,56	-	-	-	-96	-	-

Різниця між оборотністю власного капіталу підприємства (ΔO_k) звітного (2018) року (O_{2018}) та скоригованим показником оборотності (Оскор) за 2017 рік є свідченням впливу зміни середнього розміру власного капіталу (ΔO_k), або

$$\Delta O_k = O_{2018} - O_{\text{скор}} \quad (2.2)$$

Вплив зміни виручки від реалізації (ΔO_v) на ефективність використання власного капіталу розраховують як різницю між скоригованим показником оборотності капіталу (Оскор) та оборотністю власного капіталу за 2017 рік (O_{2017})

$$\Delta O_v = O_{\text{скор}} - O_{2017} \quad (2.3)$$

Розрахунки, наведені в табл. 2.9, свідчать, що головною причиною прискорення оборотності власного капіталу є стрімке зменшення розміру капіталу. Під впливом саме цього чинника оборотність власного капіталу у звітному році прискорила на 15,27 дні відносно 2016 року. Зміна розміру

одноденної виручки обумовила уповільнення оборотності власного капіталу на 7,27 дні відповідно.

2.3 Аналіз ефективності використання власного капіталу

У практиці фінансового аналізу в розвинених країнах світу рентабельність власного капіталу вважають найважливішим підсумковим показником, де фокусуються результати всіх напрямків діяльності підприємства.

Ще понад 100 років тому фінансові менеджери фірми Дюпон запропонували рентабельність власного капіталу (Rвк) визначити як добуток рентабельності діяльності Rg (реалізації), коефіцієнта оборотності активів (Oa) та коефіцієнта фінансової залежності (Kфз), тобто:

$$R_{вк} = R_g * O_a * K_{фз} = \underline{P} = \underline{P} * \underline{V} * \underline{A} = \underline{\Pi}, \quad (2.4)$$

де P – чистий прибуток;

V – чиста виручка від реалізації продукції;

A, П – середньорічна вартість активів та пасивів – середньорічна вартість валюти балансу.

Отже, на основі приведеної формули, чітко видно, що рентабельність власного капіталу залежить від змін рентабельності діяльності (операційна діяльність), ресурсовіддачі (інвестиційна діяльність), і співвідношення сукупного та власного капіталу (фінансова діяльність).

Розрахуємо рентабельність власного капіталу за базовий 2016 рік, та звітний 2018 рік по формулі Дюпона та помістимо їх у табл. 2.10.

Таблиця 2.10 – Підсумкові дані факторного аналізу рентабельності власного капіталу ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» за 2016 та 2018 роки

Показники	Фактори впливу на величину рентабельності власного капіталу	Значення

	Рентабельність діяльності	Ресурсовіддача	Коефіцієнт фінансової залежності	
Рентабельність базового року	0,020	0,924	3,921	0,073
Рентабельність звітнього року	0,027	0,538	5,678	0,083

З наведеної трьохфакторної моделі рентабельності власного капіталу впливає те, що на її розрахункове значення позитивно впливає коефіцієнт фінансової залежності, який в обидва з аналізованих років був значно більший від першого. Це свідчить про те, що власники ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» фінансують лише незначну частку діяльності підприємства за рахунок власних коштів. Але це не заважає підприємству вести прибуткову діяльність, оскільки кожна залучена копійка має своє раціональне місце в діяльності товариства, тобто використовується по призначенню і з максимальною віддачею.

Оборотність активів, яка становила 0,924 в базовому році знизилася до значення 0,538 в звітньому році, а це в свою чергу свідчить про зменшення віддачі активів, тобто уповільнення швидкості їх обертання в розрізі аналізованих років, що є негативною тенденцією для підприємства. А от рентабельність діяльності дещо підвищилася в звітньому році порівняно з базовим і становила 2,7 %. Отже, можна зробити висновок, що основним гальмівним елементом, який впливає на рівень рентабельності власного капіталу є зниження майже в два рази швидкості обертання активів. До числа позитивних факторів можна з впевненістю віднести підвищення рівня рентабельності діяльності з 0,2 в базовому році до 0,27 в звітньому.

А от факт підвищення коефіцієнта фінансової залежності з 3,921 в попередньому до 5,678 в звітньому році є явно не однозначним. З одного боку збільшення даного коефіцієнта позитивно впливає на рівень рентабельності власного капіталу, а з іншого, надмірне зростання даного показника, при незважених рішеннях керівництва, може призвести до абсолютної втрати підприємством фінансової залежності.

В цілому, рентабельність власного капіталу характеризує ефективність його функціонування і показує що на 1 гривню власних джерел фінансування ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» отримало від 7,4 до 8,3 копійки чистого прибутку в базовому та звітному році відповідно (рис. 2.6 та табл. 2.11).

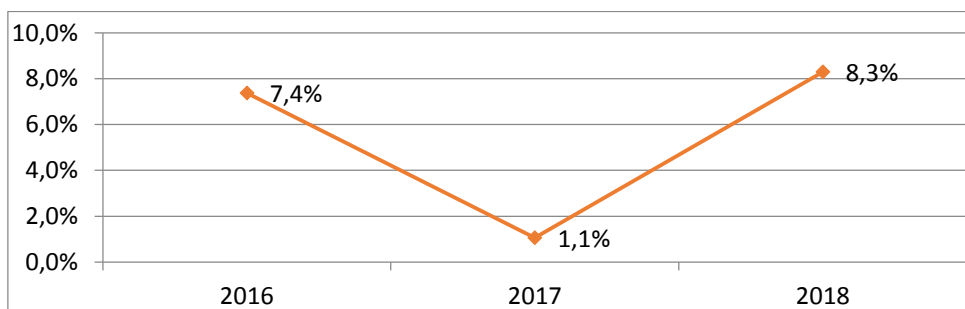

Рис. 2.5 – Динаміка показника рентабельності власного капіталу ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5»

Таблиця 2.11 – Аналіз показників рентабельності власного капіталу ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» за 2016-2018 роки

Показники	Роки			Відхилення (+,-) звітного періоду до	
	2016	2017	2018	2016 року	2017 року
1	2	3	4	5	6
Середній розмір власного капіталу, тис. грн.	18 022,60	16 117,69	13 888,12	-4 134,48	-2 229,57
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	1 322,7	168,72	1 173,27	-149,43	1004,55
Фінансові витрати, тис. грн.	5,90	233,92	667,11	661,21	433,19
Показник рентабельності власного капіталу, %	7,4	1,1	8,3	0,9	7,2
Показник рентабельності власного капіталу після сплати податків, %	7,4	2,5	13,3	5,9	10,8
Показник терміну окупності власного капіталу, роки	14	96	12	-2	-84

Значення показників свідчить про те, що за роки аналізу ефективність функціонування власного капіталу зросла на 13,7%, що є позитивом для

підприємства.

Важливим показником щодо ефективності використання власного капіталу є показник терміну його окупності, який показує за який термін окупиться власний капітал підприємства, враховуючи досягнутий рівень рентабельності за період, що аналізується. Так, в 2018 році даний показник склав 12 років, що на 2 роки менше ніж в 2016 році та на 84 роки менше ніж в 2017 році (рис.2.7). Дана тенденція до скорочення періоду окупності є позитивною для діяльності підприємства.

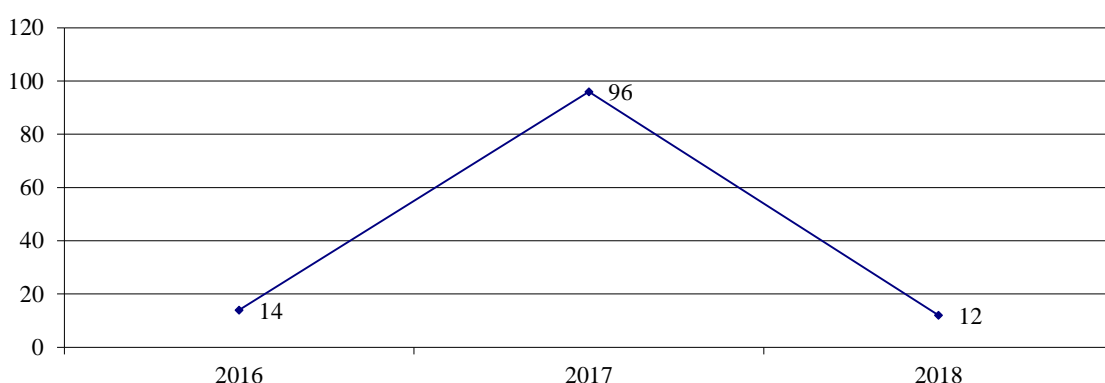

Рис. 2.6 – Динаміка показника терміну окупності власного капіталу ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5»

Оскільки у структурі капіталу підприємства переважає позичковий капітал, то виникає необхідність у розрахунку показників рентабельності позичкового капіталу ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» (табл. 2.12)

Таблиця 2.12 – Аналіз показників рентабельності позичкового капіталу ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» за 2016-2018 роки

Показники	Роки			Відхилення (+,-) звітного періоду до	
	2016	2017	2018	2016 року	2017 року
Середній розмір позичкового капіталу, тис. грн.	52 649,55	54 715,35	66 143,78	13 494,23	11 428,43
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	1 322,7	168,72	1 173,27	-149,43	1 004,55
Фінансові витрати, тис. грн.	5,90	233,92	667,11	661,21	433,19

Показник рентабельності позичкового капіталу, %	2,5	0,3	1,8	-0,7	1,5
Показник рентабельності позичкового капіталу після сплати податків, %	2,5	0,7	2,8	0,3	2,0

Рентабельність позичкового капіталу характеризує ефективність його функціонування і показує що на 1 гривню позичених джерел фінансування ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» отримало від 2,5 до 1,8 копійки чистого прибутку в базовому та звітному році відповідно.

Висновки до розділу 2

1. ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» - це спеціалізоване підприємство по виробництву хлібобулочних виробів. Протягом останніх трьох років на ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» проведено ряд робіт, які були направлені на модернізацію виробництва, особливо, на впровадження енергозберігаючих технологій.

Слід зазначити, що протягом двох перших років аналізованого періоду підприємство по іншій операційній діяльності мало лише збитки тобто величина інших операційних витрат була більшою за доходи. Проте в звітному 2018 році підприємство зуміло отримати вигоду від даного виду діяльності в розмірі 2 143,55 тис. грн. Фінансові результати від операційної діяльності знизилися за період дослідження з 3 464,85 тис. грн. в 2016 році до 2 051,87 тис. грн. в 2018 році, що у відносному значенні становило 40,78 %. На уповільнення темпу спаду даного показника порівняно з валовим прибутком вплинув позитивний результат від іншої операційної діяльності.

В ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» склався такий стан справ, коли

підприємство майже повністю працює на залучених коштах, а власний капітал, який мав би стати гарантом стабільності діяльності підприємства, має тенденцію до зниження. Але незважаючи на ряд негативних факторів підприємству вдається не тільки одержувати значний прибуток, а й підтримувати свою марку лідера в галузі. Це засвідчує той факт, що і на залучених коштах, при високому рівні менеджменту можна успішно працювати.

2. Результати проведеного дослідження свідчать про те, що підприємство використовує власний капітал на формування резервного капіталу, а також на фінансування господарської діяльності.

Аналіз структури власного капіталу ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5», засвідчив, що протягом періоду, який аналізувався суттєвих змін вона не зазнавала, окрім 2016 року, де частка нерозподіленого прибутку в загальній сумі власного капіталу складала 62,3 %, що на 7,4 % більше порівняно з 2017 роком та на 8,6 % більше відносно показника 2018 року.

За результатами аналізу структури позикового капіталу ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» слід відмітити, що протягом періоду, який досліджувався суттєвих змін вона не зазнавала, окрім 2016 року, де частка кредиторської заборгованості в загальній сумі позикового капіталу складала 45,9 %, що на 10,4 % більше порівняно з 2017 роком.

За результатами проведеного аналізу стану та структури власного капіталу ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» можна зробити висновок, що в динаміці відбувається нарощення власного капіталу, що свідчить про зменшення фінансового ризику для підприємства, що також підтверджують показники ефективності його використання. Проте, варто зазначити, що на підприємстві спостерігається брак власних коштів протягом аналізованого періоду. Тому керівництву ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» необхідно приділити більшу увагу щодо управління власним капіталом підприємства, оптимізувати його складові елементи та покращити показники ефективності використання власного капіталу.

3. Протягом 2016-2018 років особливості управління власним капіталом ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» полягали в наступному: розмір статутного капіталу не змінився; у підприємства зростали обсяги додаткового капіталу та резервного капіталу за рахунок прибутку. За рахунок значного зростання чистого прибутку на ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» розмір власного капіталу зріс з 70 574,10 тис. грн. в 2016 році до 89 471,81 тис. грн в 2018 році.

Оборотність активів, яка становила 0,924 в базовому році знизилася до значення 0,538 в звітному році, а це в свою чергу свідчить про зменшення віддачі активів, тобто уповільнення швидкості їх обертання в розрізі аналізованих років, що є негативною тенденцією для підприємства. А от рентабельність діяльності дещо підвищилася в звітному році порівняно з базовим і становила 2,7 %. Отже, можна зробити висновок, що основним гальмівним елементом, який впливає на рівень рентабельності власного капіталу є зниження майже в два рази швидкості обертання активів. До числа позитивних факторів можна з впевненістю віднести підвищення рівня рентабельності діяльності з 0,2 в базовому році до 0,27 в звітному.

3 НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

3.1 Напрями вдосконалення системи управління власним капіталом підприємства

Актуальним питанням сьогодення для підприємств України є оптимізація структури як капіталу в цілому, так і власного капіталу. Не існує єдиного рецепта раціонального співвідношення власного і позикового капіталу. Однак, існує ряд об'єктивних і суб'єктивних факторів, використання яких дає можливість цілеспрямовано формувати структуру капіталу, яка б забезпечила умови найбільш ефективного його використання підприємством.

Оптимізація структури капіталу є одним із найбільш важливих і складних завдань, які вирішуються у процесі фінансового управління підприємством. Оптимальна структура капіталу являє собою таке співвідношення використання власних і позичених коштів, при якому забезпечується ефективна пропорційність між коефіцієнтом фінансової рентабельності і коефіцієнтом фінансової стійкості підприємства, тобто, максимізується його ринкова вартість.

Практика показує, що не існує єдиних рецептів ефективного співвідношення власного і позикового капіталу не тільки для однотипних підприємств, але і для одного підприємства на різних стадіях його розвитку і при різній кон'юктурі товарного і фінансового ринків.

Разом з цим, існує ряд об'єктивних та суб'єктивних факторів, урахування яких дозволяє цілеспрямовано формувати структуру капіталу, забезпечуючи умови найбільш ефективного його використання на кожному конкретному підприємстві.

З урахуванням цих факторів, управління структурою власного капіталу на підприємстві зводиться до двох основних напрямів:

- встановлення оптимальних рівнів для певного підприємства

використання власного та залученого капіталів;

– забезпечення залучення на підприємство необхідних видів та обсягів капіталу для досягнення розрахункових показників його структури.

Оптимізацію структури капіталу можна здійснити за допомогою двох методів (рис 2.8):

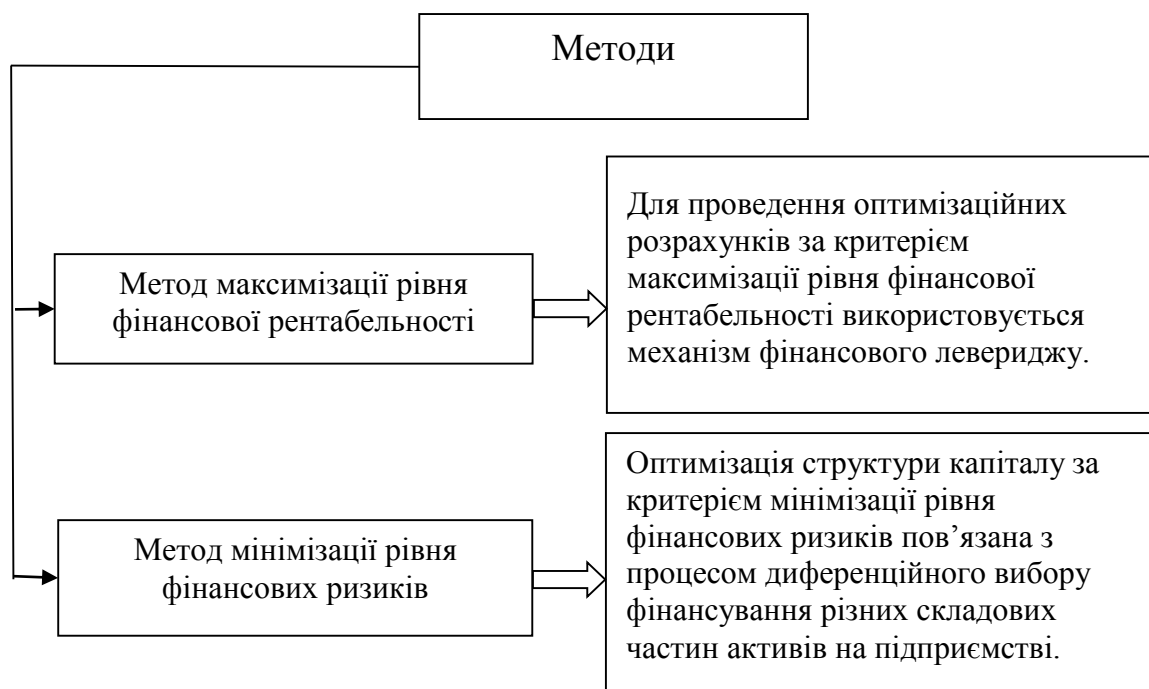

Рис.3.1 – Методи оптимізації структури капіталу

Таким чином, можна виокремити наступні основні методичні підходи для вирішення завдання оптимізації структури капіталу:

- формування політики фінансування активів з урахуванням ризиків, вартості та термінів залучення капіталу;
- управління величиною ефекту фінансового левериджу;
- мінімальний показник вартості залучення капіталу.

При використанні методичного підходу з управління величиною ефекту фінансового левериджу слід зазначити, що фінансовий леверидж – це застосування підприємством позикового капіталу, яке впливає на зміну дохідності власного капіталу і дає йому можливість для одержання додаткового прибутку на власний капітал. Показник, який відображає рівень

додаткового прибутку на власний капітал за різних варіантів структури капіталу, називається ефектом фінансового левериджу.

Також необхідно звернути увагу, що показник фінансового левериджу може бути як позитивним, так і від'ємним. Окрім того, даний ефект виникає за допомоги використання не лише кредитних коштів, але і кредиторської заборгованості. Тобто чим вище є показник останньої у загальній сумі позикових коштів, тим вище є значення ефекту фінансового левериджу. Тобто ефект фінансового левериджу – це зміна рентабельності власного капіталу за рахунок використання позикових коштів в обороті підприємства.

Позитивний ефект фінансового левериджу виникає у тих випадках, коли позиковий капітал отримано під фіксований відсоток і використовується підприємством у процесі діяльності, що приносить більш високий прибуток, ніж фінансові витрати (дохідність сукупного капіталу вища за середньозважену ціну позикових ресурсів).

Оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації рівня фінансового ризику та термінів залучення капіталу пов'язана з вибором найдешевших джерел для фінансування активів підприємства.[71]

Підприємство може застосовувати три різних підходи до фінансування різних груп оборотних активів за рахунок капіталу:

1. Агресивний підхід. Даний підхід спрямований на використання власного капіталу та довгострокових зобов'язань тільки для фінансування необоротних активів. Оборотні активи у повному обсязі формуються за рахунок короткострокових зобов'язань. Агресивний підхід до фінансування оборотних активів передбачає, що за рахунок власного та довгострокового позикового капіталу фінансується не більше половини, а за рахунок короткострокового позикового капіталу – переважна частка постійної та вся змінна частина оборотних активів.

Якщо підприємство не робить ніяких обмежень у нарощуванні поточних активів, має значні грошові кошти, має великі запаси сировини та готової продукції, та, стимулюючи покупців, збільшує дебіторську заборгованість –

частка поточних активів у загальній сумі є високою, а період оборотності оборотних коштів є довгим – це ознаки агресивної політики управління поточними активами. У практиці фінансового менеджменту ця політика отримала влучну назву «гладкий кіт» («товстий кіт»).

Агресивний підхід дозволяє здійснити операційну діяльність з мінімальною потребою у власному капіталі, що дозволяє (за інших рівних умов) забезпечувати високий рівень його рентабельності. Разом з тим така модель створює проблеми у забезпечення поточної платоспроможності та дуже ризикова для ліквідності.

2. Консервативний підхід. Він передбачає використання власного капіталу і довгострокових зобов'язань для можливості формування необоротних активів та половини змінної частини оборотних активів.

Консервативний підхід до фінансування оборотних активів полягає у мінімальному обсязі використання короткострокових позикових коштів. Така модель забезпечує високий рівень фінансової стійкості підприємства. Ризик втрати ліквідності низький, але періодично протягом року може з'являтися суттєвий надлишок власних оборотних коштів. Тому необхідно оперативним чином управляти, контролювати, щоб кошти не спрямовувалися на придбання непотрібних запасів.

Консервативну політику підприємства ведуть або в умовах достатньої визначеності ситуації, коли обсяг продажів, строки надходжень та платежів, необхідний обсяг запасів та точний час їх використання відомі завчасно, або за необхідності суворої економії буквально на усьому.

3. Компромісний підхід. Він передбачає фінансування необоротних активів та постійної частини оборотних активів за допомогою власного капіталу та довгострокових зобов'язань [77].

Компромісний підхід до фінансування оборотних активів передбачає, що за рахунок власного та довгострокового позикового капіталу має фінансуватися постійна частина оборотних активів, у той час коли за рахунок короткострокового капіталу – весь обсяг змінної їх частини.

Такий тип політики забезпечує високий рівень фінансової стійкості підприємства, збільшує витрати власного капіталу на фінансування оборотних коштів, що інших рівних умов призводить до зниження рівня рентабельності.

Той або інший тип політики фінансування відбиває коефіцієнт чистих оборотних активів (чистого робочого капіталу) – мінімальне його значення характеризує здійснення підприємством політики агресивного типу, у той час коли достатньо високе його значення (наближене до одиниці) – політики консервативного типу.

Таким чином, формування відповідних підходів до фінансування оборотних активів у підсумку визначає співвідношення між рівнем рентабельності використання власного капіталу та рівнем ризику зниження фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.

Одним з підходів до оптимізації структури капіталу за критерієм мінімізації рівня фінансового ризику є формування резервного (страхового) капіталу.

Для оцінки ступеня використання підприємством такого підходу розраховується коефіцієнт страхування бізнесу, який визначається при комплексному аналізі фінансової стійкості. Він являє собою відношення суми резервного капіталу до загальної вартості майна, що показує суму капіталу, котра зарезервована підприємством на кожну гривню майна [18,19].

Разом з тим, для того, щоб резервний капітал ефективно виконував свої функції, він повинен бути забезпечений ліквідними активами підприємства.

Тому ми вважаємо, що розрахунок тільки коефіцієнта страхування бізнесу не дасть повної картини, наскільки резервний капітал підкріплений ліквідними активами і захищає підприємство в несприятливих періодах. Коефіцієнт резервування показує, скільки припадає оборотних активів після вирахування поточних зобов'язань на кожну зарезервовану гривню в складі власного капіталу.

Порядок формування резервного капіталу та інших резервів підлягає регламентуванню на рівні законодавства, зокрема таких країн: США, Росії,

Польщі, Великобританії, Франції, Естонії, та інших. При цьому, у Німеччині встановлена мінімальна межа сукупного обсягу резервів: капітальних і тих, які були створені за рахунок прибутку [30].

Згідно із Законом про акціонерні товариства, у Німеччині підприємствам для формування обов'язкових резервів потрібно спрямовувати 5 % чистого прибутку. Такі відрахування потрібно здійснювати, аж доки обсяг сукупних резервів не досягне 10 % номінального капіталу товариства.

Схожа процедура формування резервів діє у Швейцарії, але з однією відмінністю, що мінімальний розмір обов'язкових резервів становить 1/5 частину номінального капіталу.

В Україні підприємство повинно щорічно відраховувати до резервного (страхового) фонду не менше 5% від суми чистого прибутку.

Таким чином, щорічні мінімальні відрахування, які встановлені законодавством вищенаведених країн, відповідають нормам, що діють в нашій державі [17].

Одним з видів резервів, які використовуються в обліку власного капіталу в зарубіжних країнах (Естонія, Польща), є резерв на переоцінку активів та резерв на прострочену дебіторську заборгованість та сумнівні борги.

Сьогодні доволі незначна кількість підприємств створює резервний капітал, що проявляється певним нерозумінням власників його ролі в управлінні активами підприємства. Тобто при отриманні збитків дані підприємства позбавляються своєрідного «буфера», що зменшував би їх негативний вплив.

Існує позиція, що розмір резервного капіталу необхідно весь час коригувати, враховуючи інфляційні процеси, а також не обмежуватися законодавчо встановленим рівнем резервного капіталу, а постійно розраховувати його із можливих реальних потреб підприємства.

Таким чином, закони ринкової економіки не змінюються з роками: бізнес розпочинається з грошей, постійно їх потребує і існує заради примноження грошей. Тому однією з основних проблем можна вважати

формування раціональної структури джерел для фінансування необхідних обсягів витрат та забезпечення бажаного рівня доходів підприємства.

Безперервне удосконалення системи управління капіталом – політика, яка спонукає, зобов'язує працівників, пов'язаних з управлінням капіталу, і наділяє їх повноваженнями для пошуку способів покращення показників ефективності функціонування такої системи на безперервній основі. Тому для покращення системи управління потрібно здійснювати моніторинг системи управління власним капіталом.

Моніторинг системи управління власним капіталом – процес систематичного або безперервного збору інформації про параметри управління власним капіталом, яка може бути використана для поліпшення процесу прийняття рішення, а також як інструмент зворотного зв'язку з метою ефективного управління власним капіталом.

При цьому раціональна структура джерел фінансування тісно пов'язана з дивідендною політикою, яку проводить підприємство. Їх зв'язок полягає у тому, що досягнення достатньої чистої рентабельності власного капіталу та високого рівня дивідендів залежить від структури капіталу. В свою чергу, можливості підприємства щодо формування тієї чи іншої структури капіталу залежать від чистої рентабельності власного капіталу та норми розподілу прибутку на дивіденди.

Щоб структура капіталу за його розміщенням у активах була однорідно поєднаною із структурою капіталу за джерелами фінансування майна підприємства, допустимим є використання структурного співвідношення капіталу за його формою як співвідношення майна у грошовій та не грошовій формах, а за змістом як співвідношення сукупного власного та запозиченого капіталів (рис. 3.2).

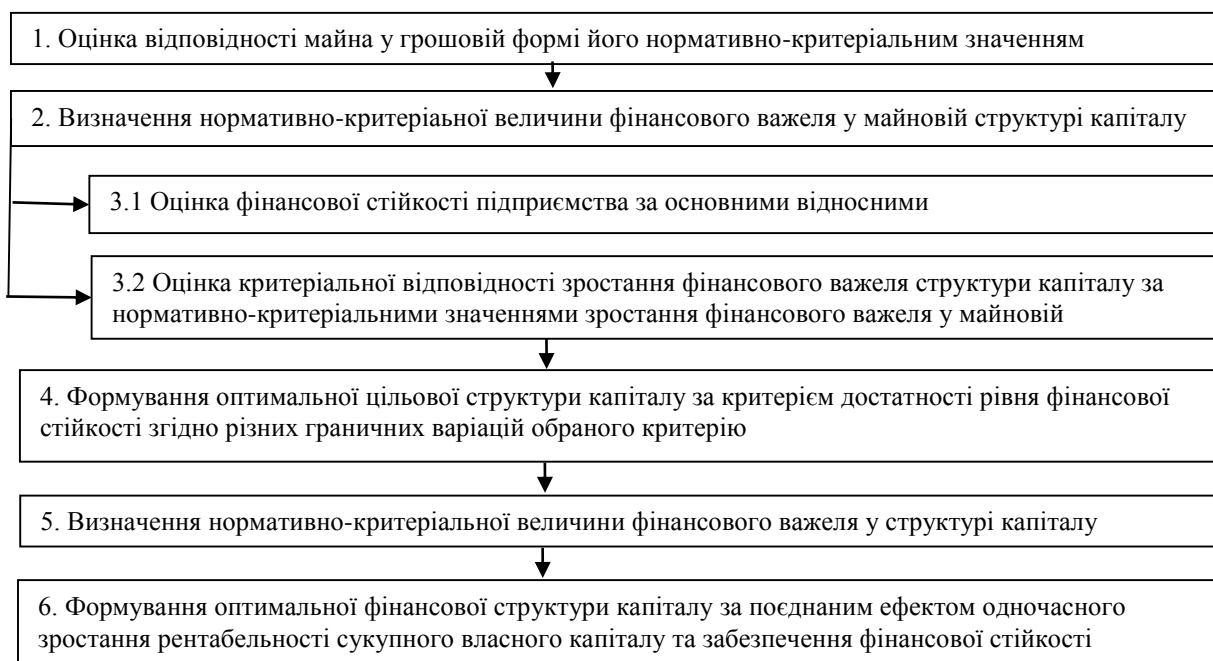

Рис. 3.2 – Етапи оптимізації структури капіталу за методом поєднання рентабельності власного капіталу та забезпечення фінансової стійкості [83]

У ринковому середовищі, коли господарська діяльність підприємства і його розвиток здійснюються на принципах самофінансування, а при нестачі власних фінансових ресурсів – за рахунок позикових коштів, дуже важливо дати аналітичну оцінку фінансової незалежності підприємства від зовнішніх джерел. Запас джерел власних коштів – це запас фінансової стійкості підприємства за умови, що його власні кошти перевищують позикові [84].

На практиці внутрішні джерела формування власного капіталу є дешевшими, їх залучення вимагає від акціонерного товариства менших часових, трудових, грошових витрат. Внутрішні джерела власного капіталу формуються в процесі господарської діяльності товариства. Серед цих джерел формування власного капіталу провідне місце повинно належати нерозподіленому прибутку, адже перевагами використання прибутку є те, що він не потребує витрат на залучення коштів, не пов'язаний з ризиком втрати контролю над акціонерним товариством та забезпечує зростання його ринкової вартості. Проте варто зазначити, що на сьогодні частка нерозподіленого прибутку в складі джерел формування власного капіталу є

досить незначною через незадовільний фінансовий стан більшості акціонерних товариств України. Певну роль у складі внутрішніх джерел також відіграють амортизаційні відрахування, проте суму власного капіталу вони не збільшують, а є лише засобом його реінвестування.

Формуючи структуру капіталу підприємства власник має оцінити переваги обраної ним структури капіталу. Погоджуємося з виділеними В.Д. Джинковським перевагами власного капіталу [85]:

- 1) власний капітал є фінансовою основою підприємства;
- 2) залучення власного капіталу є більш простим порівняно з залученням позикового капіталу, бо пов'язане з тим, що із збільшенням капіталу власники та менеджери підприємства без необхідності отримання згоди з іншими суб'єктами господарювання вирішують самостійно;
- 3) власний капітал забезпечує більш високу можливість генерування прибутку в усіх сферах діяльності.

У свою чергу, перевагами залученого (позичкового) капіталу є наступні:

- 1) достатньо широкі можливості залучення, особливо при високому кредитному рейтингу підприємства;
- 2) забезпечує зростання фінансового потенціалу підприємства при необхідності істотного розширення його активів та зростання темпів росту обсягів його господарської діяльності;
- 3) можливість генерувати приріст фінансової рентабельності (коефіцієнт рентабельності власного капіталу).

Загалом, структура джерел фінансування підприємства залежить від багатьох факторів:

- оподаткування доходів підприємства;
- темпів зростання реалізації товарної продукції та їхньої стабільності;
- структури активів підприємства;
- стану ринку капіталу;
- відсоткової політики комерційних банків;
- рівня управління фінансовими ресурсами підприємства тощо [86].

Під час аналізу формування оптимального балансу між власним та залученим капіталом необхідно вирішити наступні завдання:

- загальна оцінка фінансового стану підприємства та факторів його зміни;
- аналіз ступеню залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування;
- визначення фінансової стійкості підприємства;
- прогнозування можливих фінансових результатів та розробка моделей фінансового стану.

Аналіз «фінансового здоров'я» підприємства необхідно проводити не лише у випадках економічних труднощів, але і для того, щоб їх передбачити, уникнути, найбільш раціонально використати довгострокові, нематеріальні, поточні (оборотні) активи, власний та залучений капітал [87].

Для забезпечення ефективного функціонування підприємства у сучасних умовах необхідно вміти реально оцінювати фінансовий стан підприємства, як свого, так і існуючих потенційних конкурентів.

Стійкий фінансовий стан є необхідною умовою ефективної діяльності підприємства, так як від забезпеченості та оптимальності використання фінансових ресурсів залежить своєчасність та повнота погашення його зобов'язань перед постачальниками, банками, бюджетом, працівниками тощо.

Фінансова стабільність підприємства є основою оцінки ділової репутації підприємства, його візитною карткою, рекламою, що дозволяють найбільш правильно визначити та оцінити перспективність та ефективність економічних зв'язків суб'єкта підприємницької діяльності.

Фінансовий стан може бути стійким, нестійким (передкризовим) та кризовим. Здатність підприємства своєчасно здійснювати платежі, фінансувати свою діяльність на розширеній основі, переносити непередбачені потрясіння та підтримувати свою платоспроможність в несприятливих обставинах констатує про його стійкий фінансовий стан, і навпаки. Оптимальний баланс між власним та залученим капіталом досягається при

стабільній фінансовій стійкості підприємства, що відображає співвідношення між власними та залученими засобами, темпи нагромадження власних засобів внаслідок господарської діяльності підприємства, співвідношення довгострокових і поточних зобов'язань, забезпеченість матеріальних оборотних засобів власними джерелами, а також інших умов.

Основне завдання аналізу фінансової стійкості підприємства полягає у визначенні спроможності підприємства протистояти негативній дії різних факторів (зовнішніх, внутрішніх та непередбачуваних), що впливають на його фінансовий стан.

Для цього підприємству необхідно визначити, наскільки підприємство забезпечене власними ресурсами фінансування, наскільки воно залежить від зовнішніх джерел фінансування, оцінити ступінь фінансової незалежності підприємства, а також проаналізувати, чи відповідає співвідношення активів та джерел утворення майна підприємства завданням його діяльності [88].

Маючи високу чисту рентабельність власного капіталу, підприємство в змозі залишати більше нерозподіленого прибутку на розвиток, тобто на нарощення власних засобів. Забезпечуючи фінансування стратегічних потреб підприємства, власні засоби виконують також гарантійну функцію у взаємовідносинах підприємства з контрагентами, зокрема з кредиторами.

При звичайних умовах діяльності суб'єкт господарювання не повинен повністю використовувати свої позикові можливості. Завжди має залишатися резерв «позикової сили», щоб у випадку необхідності скористатися позикою без перетворення фінансового важелю у від'ємну величину. Досвідчені фінансові менеджери в США вважають, що краще не перевищувати питому вагу 40 % позикового капіталу у загальному капіталі, тобто плеча фінансового важелю 0,67.

Незважаючи на певні недоліки коефіцієнта фінансового левериджу, складності в розрахунках показників, цей метод дає змогу оптимізувати структуру капіталу за критерієм рівня фінансової рентабельності.

Основні напрямки управління формуванням власного капіталу

підприємства відображає концепція, яка є системою науково-обґрунтованих принципів.

З метою ефективного формування і використання власного капіталу підприємства потрібно здійснювати такі заходи:

1. Оцінку реальної ринкової вартості підприємства та дієвості його фінансово-господарської діяльності. Реальну вартість не завжди можна визначити кількісно, зокрема, за інших рівних умов вартість компанії, що є відомим трендом, є вищою, а отже, вищою буде і вартість її майна. Тому оцінка реальної ринкової вартості власного капіталу підприємства є першим кроком до ефективного управління ним.

2. Визначення оптимальної частки власного капіталу у структурі капіталу підприємства. З огляду на функціональне призначення власного капіталу, на мікрорівні можна виокремити такі його позитивні риси, як:

- простота залучення використання;
- вища дохідність та здатність генерувати прибуток;
- підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Одним з основних питань під час управління власним капіталом є визначення його оптимальної структури.

3. Створення ефективної концепції збереження власного капіталу. Зважаючи на динаміку зовнішнього середовища та підвищення конкуренції на ринку, часто за основну мету підприємства ставлять збільшення власного капіталу, але це не так. Основною метою є його збереження і примноження, що приведе до фінансової стійкості підприємства на ринку.

Підприємство також має чітко сформулювати й стратегії власної діяльності. Так, в умовах існуючої кризи «на плаву» залишаються лише ті підприємства й установи, які мають заздалегідь визначену стратегію розвитку, зокрема фінансову стратегію. Тому для ефективної не тільки господарської, але й фінансової діяльності підприємства в цілому, підприємство повинно сформулювати власну стратегію управління фінансами.

Це може бути як стратегічний чи виробничий фінансові плани (на

місяць, півроку або будь-який інший часовий відрізок) – план доходів та витрат, балансовий план; так і бюджетування, що є елементом оперативного фінансового планування.

Метою фінансової стратегії ефективного розвитку підприємства є забезпечення стійкого положення на ринку, яке базується на ефективному формуванні і використанні фінансових ресурсів.

Підприємство повинно чітко відслідковувати раціональне використання фінансових ресурсів з єдиною системою управління фінансовими ресурсами та з чіткою логікою функціонування, що передбачає певний набір елементів і процедур.

Стратегія управління власним капіталом підприємства повинна бути спрямована на вирішення таких основних завдань:

1. Формування достатнього обсягу власного капіталу, що забезпечить необхідні темпи економічного розвитку підприємства.
2. Оптимізація розподілу сформованого капіталу за видами діяльності та напрямками використання.
3. Забезпечення умов досягнення максимальної доходності власного капіталу за запланованого рівня фінансового ризику.
4. Забезпечення мінімізації фінансового ризику, пов'язаного з використанням капіталу, за запланованого рівня його доходності.
5. Забезпечення постійної фінансової рівноваги підприємства у процесі його розвитку.
6. Забезпечення належного рівня фінансового контролю над підприємством з боку його засновників.
7. Забезпечення належної фінансової гнучкості підприємства.
8. Оптимізація обігу капіталу.
9. Забезпечення своєчасного реінвестування капіталу.

3.2 Шляхи підвищення ефективності управління власним

капіталом ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5»

Розрахунок ефекту фінансового левериджу по ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» як за умови стабільності цін, так і наявності інфляційних процесів представлено в Додатоку В.

Розрахунки свідчать, що залучення позикового капіталу дозволяє підприємству подолати фінансову кризу. Це проявляється в тому, що, використовуючи поточні зобов'язання як джерело фінансування своєї діяльності, воно може забезпечити ефективність господарювання, перебороти тенденцію до росту збитковості власного капіталу.

За розрахунками табл. 3.1 відмічаємо, що ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» протягом 2016–2018 років має від'ємне значення ефекту фінансового левериджу тільки в 2017 році. При чому, в 2018 році спостерігаємо тенденцію до його росту на 2,08 %. Таким чином, розрахунок ефекту фінансового левериджу підприємства свідчить, що за період аналізу позитивний ефект спостерігався тільки в 2016 та 2018 роках.

Отже, зменшення фінансової залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування в 2016 році, обумовило збільшення розміру його прибутку, а також найвищий рівень ефекту від фінансового левериджу в розмірі 5,521%. Знання механізму впливу фінансового левериджу на рівень прибутковості власного капіталу і рівень фінансового ризику дозволяє управляти як вартістю, так і структурою капіталу підприємства. Оптимізація структури капіталу являє собою таке співвідношення у використанні власного і позикового капіталу, при якому забезпечується найбільш ефективне співвідношення між коефіцієнтом фінансової рентабельності і коефіцієнтом фінансової стійкості підприємства.

В табл. 3.2 наведена інформація для визначення структури капіталу за ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» за критерієм мінімізації рівня фінансового ризику.

Таблиця 3.1 – Вихідні дані для визначення структури капіталу в 2018 році ПАТ «Запорізький хлібо завод № 5» за критерієм мінімізації рівня фінансового ризику

Показники	Сума, тис.	Питома вага, %
Необоротні активи	18 546,33	20,7
Оборотні активи	70 925,48	79,3
у тому числі:		
постійна частина	37 331,03	41,7
змінна частина	33 594,45	37,6
Сукупний капітал	89 471,81	100,0

Проаналізуємо, який тип фінансування оборотних активів використовує підприємство.

Схематично, модель фінансування оборотних активів підприємства зображено на рис. 3.3

Змінна частина оборотних активів 33 594,45	Позиковий капітал 74 747,06
Постійна частина оборотних активів 37 331,03	
Необоротні активи 18 546,33	Власний капітал 14 724,75

Рис. 3.3– Модель фінансування оборотних активів
ПАТ «Запорізький хлібо завод № 5»

Дані рис. 3.1 свідчать, що всі змінні оборотні активи, постійні оборотні активи та частина необоротних активів фінансуються за рахунок короткострокового позикового капіталу. Інша частина необоротних активів фінансується за рахунок власного капіталу.

Отже, підприємство використовує політику фінансування активів, яка за своїми показниками найбільш наближена до консервативної моделі.

Враховуючи вищезазначене, розрахуємо розмір власного та позикового

капіталу підприємства при використанні різних підходів до фінансування окремих груп активів (табл. 3.3).

Таблиця 3.2 – Розрахунок розміру капіталу підприємства за критерієм мінімізації рівня фінансового ризику, тис.грн.

Показники	
Консервативний підхід	
Власний капітал	35 343,56
Позиковий капітал	54 128,25
Сукупний капітал	89 471,81
Компромісний підхід	
Власний капітал	55 877,36
Позиковий капітал	33 594,45
Сукупний капітал	89 471,81
Агресивний підхід	
Власний капітал	14 724,75
Позиковий капітал	74 747,06
Сукупний капітал	89 471,81

На основі даних табл. 3.3 розрахуємо, які співвідношення між власним та позиковим капіталом формуються на підприємстві при виборі тієї чи іншої політики формування активів.

Структура капіталу підприємства за різними підходами до фінансування активів наведена в табл. 3.4.

Таблиця 3.3 – Структура капіталу ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» за різними підходами до фінансування активів

Підходи до фінансування активів		
консервативний	компромісний	агресивний

ВК:ПК	ВК:ПК	ВК:ПК
39,5 : 60,5 %	62,5 % : 37,5 %	16,5 % : 83,5 %

Враховуючи дані табл. 3.3 та 3.4, ми можемо зробити наступні висновки. ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» доцільно обрати консервативний підхід щодо фінансування активів підприємства. Це обумовлено тим, що при даному підході обсяг фінансування за рахунок позикового капіталу наближений до того, що реально існує на підприємстві. При цьому, розмір власного капіталу необхідно довести до 35 343,56 тис. грн., що можливо враховуючи темпи зростання розміру чистого прибутку. При даному підході підприємству доцільно використовувати довгострокові позикові кошти у обсязі 20 618,81 тис. грн., що будуть направлені на фінансування постійної частини оборотних активів, а короткострокові позикові кошти повністю будуть фінансувати змінну частину оборотних активів обсягом 33 594,45 тис. грн.

Розглядаючи компромісний підхід, слід зазначити, що в даному випадку підприємству необхідно нарощувати власний капітал до 55 877,36 тис. грн. Враховуючи те, що у 2018 році власний капітал дорівнював 14 724,75 тис. грн., а це на 41 152,61 тис. грн. менше, ніж необхідно для застосування компромісного підходу.

Безперервне удосконалення системи управління капіталом – це політика, яка спонукає, зобов'язує працівників, пов'язаних з управлінням капіталу, і наділяє їх повноваженнями для пошуку способів покращення показників ефективності функціонування такої системи на безперервній основі. Тому для покращення системи управління капіталом ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» потрібно здійснювати моніторинг системи управління власним капіталом.

Збереження власного капіталу підприємства не є одним з головних завдань системи управління. Не менш важливим завданням є примноження власного капіталу, бо воно сприяє зростанню фінансової стійкості підприємства, а без прагнення збільшення капіталу підприємство ризикує, що

його власний капітал може стати мертвим капіталом, а це неприпустимо, бо капітал завжди повинен працювати на благо підприємства.

Управління структурою капіталу є невід'ємною частиною всієї політики управління підприємством, оскільки воно полягає у формуванні оптимальної структури капіталу, яка безпосередньо впливає на його діяльність та результативність використання фондів, визначає фінансову стійкість і платоспроможність. Структура капіталу впливає на рентабельність власного капіталу та активів, формує оптимальне співвідношення прибутковості й ризику у процесі розвитку підприємства. саме тому ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» має формувати свою політику управління структурою капіталу так, щоб забезпечити максимізацію ринкової вартості підприємства при мінімізації ризиків.

Управління формування капіталом ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» повинно бути спрямоване на вирішення таких основних завдань:

- формування достатнього обсягу капіталу, для забезпечення необхідного економічного розвитку підприємства;
- забезпечення максимальної доходності капіталу;
- забезпечення мінімізації фінансових ризиків, пов'язаних з використанням капіталу;
- забезпечення постійної фінансової рівноваги підприємства у процесі його роботи та розвитку.

Ефективна фінансова діяльність підприємства неможлива без постійного залучення позикових ресурсів. Використання позикового капіталу дозволяє суттєво розширити об'єм господарської діяльності підприємства, забезпечити більш ефективне використання власного капіталу, прискорити формування різноманітних цільових фінансових фондів та підвищити ринкову вартість підприємства.

Тому так важливо приділяти достатньо уваги заходам, які будуть спрямовані на вдосконалення формування та використання фінансових ресурсів ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5». Значимість проблем управління

формуванням та використанням фінансових ресурсів підвищується у зв'язку з постійними змінами в податковому законодавстві України, дестабілізацією фінансового ринку і структурними змінами капіталу, які викликані змінними банківськими відсотками та курсами валют на фоні інфляції, яка не припиняється; зниженням централізованого фінансування, складністю інформаційного забезпечення, що постійно зростає [29].

Крім ускладнюючих макроекономічних умов, проблеми управління фінансовими ресурсами значною мірою обумовлені й існуючими підходами підприємства до їх вирішення.

ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» повинно чітко визначати цілі, порядок та умови збільшення (зменшення) власного капіталу, порядок формування резервного капіталу, порядок формування та використання додаткового капіталу, методику здійснення реінвестицій у корпоративні права, порядок оподаткування операцій, які пов'язані із збільшенням (зменшенням) статутного капіталу тощо.

Таким чином, на сучасному етапі функціонування ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» досягти необхідного розміру власного капіталу не має можливості. Отже, оптимальна структура капіталу підприємства за критерієм мінімізації ризиків досягається при співвідношенні власного та позикового капіталу, як 39,5 % та 60,5 % відповідно.

Оскільки управлінським рішенням, які приймає менеджмент у сфері власного капіталу, також притаманний інвестиційний характер, управління власним капіталом має бути пов'язане з пошуком резервів підвищення ефективності їх використання, обґрунтуванням інвестиційних обсягів і пошуком джерел фінансування інвестицій.

Досягнення фінансових цілей діяльності, а саме рентабельності в умовах гарантованої ліквідності, потребує від менеджера підприємства розробки інструментарію та проведення заходів для розробки та втілення фінансової стратегії.

Функціонування системи управління власним капіталом потребує

здійснення фінансового контролінгу ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5». Не можна зупинятися і використовувати застарілі методики і неефективні фінансові інструменти, слід запроваджувати нові, щоб досягти максимального розвитку. Система фінансового контролінгу в управлінні власним капіталом спрямована на своєчасне виявлення та використання нових резервів і на прийняття кваліфікованих рішень для подолання кризових ситуацій. Упровадження системи фінансового контролінгу сприятиме підвищенню якості управлінських рішень і досягненню мети діяльності підприємства.

Важливим завданням системи управління власним капіталом будь-якого підприємства є визначення резервів покращення показників його рентабельності та оборотності. Дані показники насамперед можна покращити за рахунок зростання прибутку підприємства.

Резерви збільшення прибутку можуть бути виявлені як на стадії планування (прогнозування), так і в процесі виконання планів з прибутків.

Отже, знаходячись на стику обліку, інформаційного забезпечення, контролю і координації, фінансовий контролінг посідає особливе місце в управлінні підприємством: він згруповує всі функції, інтегрує і координує їх, не дублює управління підприємством, а лише переводить його на якісно новий рівень.

Висновки до розділу 3

1. Оптимізація структури капіталу є одним із найбільш важливих і складних завдань, які вирішуються у процесі фінансового управління підприємством. Оптимальна структура капіталу являє собою таке співвідношення використання власних і позичених коштів, при якому забезпечується ефективна пропорційність між коефіцієнтом фінансової рентабельності і коефіцієнтом фінансової стійкості підприємства, тобто, максимізується його ринкова вартість. Практика показує, що не існує єдиних

рецептів ефективного співвідношення власного і позикового капіталу не тільки для однотипних підприємств, але і для одного підприємства на різних стадіях його розвитку і при різній кон'юнктурі ринків.

2. Управління структурою власного капіталу на підприємстві зводиться до двох основних напрямів: встановлення оптимальних рівнів для певного підприємства використання власного та залученого капіталів; забезпечення залучення на підприємство необхідних видів та обсягів капіталу для досягнення розрахункових показників його структури.

Для проведення оптимізаційних розрахунків за критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності використовується механізм фінансового левериджу.

Оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації рівня фінансових ризиків пов'язана з процесом диференційного вибору фінансування різних складових частин активів на підприємстві.

3. Для фінансування різних груп оборотних активів за рахунок капіталу підприємством можуть використовуватись такі підходи: агресивний, консервативний, компромісний.

Агресивний підхід дозволяє здійснити операційну діяльність з мінімальною потребою у власному капіталі, що дозволяє (за інших рівних умов) забезпечувати високий рівень його рентабельності. Разом з тим така модель створює проблеми у забезпечення поточної платоспроможності та дуже ризикова для ліквідності.

Консервативний підхід використовують або в умовах достатньої визначеності ситуації, коли обсяг продажів, строки надходжень та платежів, необхідний обсяг запасів та точний час їх використання відомі завчасно, або за необхідності суворої економії буквально на усьому.

Компромісний підхід забезпечує високий рівень фінансової стійкості підприємства, збільшує витрати власного капіталу на фінансування оборотних коштів, що інших рівних умов призводить до зниження рівня рентабельності.

4. Розрахунок ефекту фінансового левериджу ПАТ «Запорізький

хлібозавод № 5» свідчать, що залучення позикового капіталу дозволяє підприємству подолати фінансову кризу. Це проявляється в тому, що, використовуючи поточні зобов'язання як джерело фінансування своєї діяльності, воно може забезпечити ефективність господарювання, перебороти тенденцію до росту збитковості власного капіталу.

ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» використовує політику фінансування активів, яка за своїми показниками найбільш наближена до консервативної моделі. Загалом, управління формування капіталом ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» повинно бути спрямоване на вирішення таких основних завдань: формування достатнього обсягу капіталу, для забезпечення необхідного економічного розвитку підприємства; забезпечення максимальної доходності капіталу; забезпечення мінімізації фінансових ризиків, пов'язаних з використанням капіталу; забезпечення постійної фінансової рівноваги підприємства у процесі його роботи та розвитку.

ВИСНОВКИ

Вивчення теоретичних та практичних аспектів формування власного капіталу підприємства дозволило зробити такі висновки.

Власний капітал є економічною категорією, яка значно поширена в системі фінансового менеджменту підприємства та може розглядатись з правового, бухгалтерського та економічного підходів. Відповідно до останнього, власний капітал являє собою загальну вартість засобів, фінансових коштів підприємства, які належать йому, на правах власності і використовуються ним для формування певної частини його чистих активів

Визначено, що на формування власного капіталу впливають: доходи, які призводять до зростання власного капіталу; вилучення коштів власниками підприємства, що зменшує активи підприємства; інвестиції, які збільшують активи за рахунок додаткових коштів власника підприємства; витрати, які зменшують величину власного капіталу.

Оцінка ефективності управління власним капіталом підприємства здійснюється шляхом розрахунку системи відповідних показників. Результати аналізу власного капіталу підприємства характеризують фінансову стабільність підприємства і є однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства. Наступна група показників, що характеризує ефективність управління власним капіталом підприємства є показники оборотності, які визначають скільки разів кожна вкладена одиниця коштів бере участь у виробничому процесі та період обертання одного циклу.

Проведена оцінка фінансового стану ПАТ «Запорізький хлібозавод №5» свідчить про наступне. ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» – це спеціалізоване підприємство по виробництву хлібобулочних виробів, на якому протягом останніх трьох років проведено ряд робіт, які були направлені на модернізацію виробництва, особливо, на впровадження енергозберігаючих технологій.

Слід зазначити, що протягом двох перших років аналізованого періоду підприємство по іншій операційній діяльності мало лише збитки тобто

величина інших операційних витрат була більшою за доходи. Проте в звітному 2018 році підприємство зуміло отримати вигоду від даного виду діяльності в розмірі 2 143,55 тис. грн. Фінансові результати від операційної діяльності знизилися за період дослідження з 3 464,85 тис. грн. в 2016 році до 2 051,87 тис. грн. в 2018 році, що у відносному значенні становило 40,78 %. На уповільнення темпу спаду даного показника порівняно з валовим прибутком вплинув позитивний результат від іншої операційної діяльності.

В ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» склався такий стан справ, коли підприємство майже повністю працює на залучених коштах, а власний капітал, який мав би стати гарантом стабільності діяльності підприємства, має тенденцію до зниження. Але незважаючи на ряд негативних факторів підприємству вдається не тільки одержувати значний прибуток, а й підтримувати свою марку лідера в галузі. Це засвідчує той факт, що і на залучених коштах, при високому рівні менеджменту можна успішно працювати.

Дослідження структури власного капіталу підприємства ПАТ «Запорізький хлібозавод №5» дозволяє зробити такі висновки.

За результатами проведеного аналізу стану та структури власного капіталу ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» можна зробити висновок, що в динаміці відбувається нарощення власного капіталу, що свідчить про зменшення фінансового ризику для підприємства, що також підтверджують показники ефективності його використання. Проте, варто зазначити, що на підприємстві спостерігається брак власних коштів протягом аналізованого періоду. Тому керівництву ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» необхідно приділити більшу увагу щодо управління власним капіталом підприємства, оптимізувати його складові елементи та покращити показники ефективності використання власного капіталу.

Протягом 2016-2018 років особливості управління власним капіталом ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» полягали в наступному: розмір статутного капіталу не змінився; у підприємства зростали обсяги додаткового капіталу та

резервного капіталу за рахунок прибутку. За рахунок значного зростання чистого прибутку на ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» розмір власного капіталу зріс з 70 574,10 тис. грн. в 2016 році до 89 471,81 тис. грн в 2018 році. Оборотність активів, яка становила 0,924 в базовому році знизилася до значення 0,538 в звітному році, а це в свою чергу свідчить про зменшення віддачі активів, тобто уповільнення швидкості їх обертання в розрізі аналізованих років, що є негативною тенденцією для підприємства.

Управління структурою власного капіталу на підприємстві повинно зводитись до двох основних напрямів: встановлення оптимальних рівнів для певного підприємства використання власного та залученого капіталів; забезпечення залучення на підприємство необхідних видів та обсягів капіталу для досягнення розрахункових показників його структури.

Для фінансування різних груп оборотних активів за рахунок капіталу підприємством можуть використовуватись такі підходи: агресивний, консервативний, компромісний.

Встановлено, що ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» використовує політику фінансування активів, яка за своїми показниками найбільш наближена до консервативної моделі. Загалом, управління формування капіталом ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» повинно бути спрямоване на вирішення таких основних завдань: формування достатнього обсягу капіталу, для забезпечення необхідного економічного розвитку підприємства; забезпечення максимальної доходності капіталу; забезпечення мінімізації фінансових ризиків, пов'язаних з використанням капіталу; забезпечення постійної фінансової рівноваги підприємства у процесі його роботи та розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андреева Г. І. Економічний аналіз : навчально-методичний посібник: Київ : Знання, 2008. 257 с.
2. Афанасьєв А. А. Управління структурою капіталу. *Економіка. Фінанси. Право*. Чернігів, 2013. № 1. С. 25-28.
3. Афанасьєв А. Планування структури капіталу. *Банківська справа*. Чернігів, 2000. № 2. С. 23-25.
4. Базилевич В. Д. Економічна теорія: Політекономія. *Київ : Знання-Прес*, 2006. 719 с.
5. Баліцька В. В. Організаційно-функціональний механізм впливу на формування капіталу підприємств. *Фондовий ринок*. Київ. 2008. № 43. С. 24-34.
6. Баліцька В. В. Структурування капіталу підприємств та оцінка ефективності його використання. *Формування ринкових відносин в Україні*. Київ. 2012. № 6. С. 56-62.
7. Бандурка О. М. Фінансова діяльність підприємств. Київ : Либідь, 1998. 312 с.
8. Бардаш С. В. Контроль діяльності суб'єктів господарювання: гіпотези та версії порушень : монографія. Київ. : КНТЕУ, 2008. 312 с.
9. Белоусов М.О. Бухгалтерський облік і контроль руху статутного капіталу : автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.09 - "Бухгалтерський облік, аналіз та аудит". Житомир, 2011. 21 с.
10. Бернстайн Л. А. Анализ финансовой отчетности: теория, практики и интерпретация: пер. с англ. / Научн. ред. перевода чл.-корр. РАН И. И. Елисеев. Гл. редактор серии проф. Я. В. Соколов І Л. А. Бернстайн. М. : Финансы и статистика. Київ 1996. 624 с.
11. Белоусов М. О. Генезис категорії “капітал”: економічна та облікова інтерпретація. *Вісник Житомирського державного технологічного університету / Вісник ЖДТУ. Економічні науки*. 2011. № 1. С. 18-26.

12. Білуха М. Т. Теорія бухгалтерського обліку : підручник / М. Т. Білуха. - К., 2000. - 692 с. 10. Білуха М.Т. Курс аудиту: підручник / МТ. Білуха. Київ.: Вища шк. Знання, 1998. 574 с. 108
13. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента: в 2 т. Київ. : НикаЦентр, Эльга, 2004. Т. 1. 624 с.
14. Брігхем Є.Ф. Основы фінансового менеджменту :пер. з англ. / Є. Ф. Брігхем ; ДНУ ім. Т. Г.Шевченка. Київ. : ВАЗАКО, 1997. 1000 с.
15. Бутинець Ф. Ф. Організація бухгалтерського обліку : підручник / Ф. Ф. Бутинець, О. П. Войналович, І. Л.Томашевська. Житомир : П.П. Рута, 2005. 456 с.
16. Бутинець Ф.Ф. Аудит: стан та тенденції розвитку в Україні та світі: монографія / Ф.Ф. Бутинець, Н.М. Малюга, Н.І. Петренко; за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. Житомир: ЖДТУ, 2004. 564 с.
17. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник / ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. Житомир : ЖІТІ, 2000. 608 с.
18. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит" вищих навчальних закладів [Ф.Ф. Бутинець та ін.]; під заг. ред. [і з передм.] Ф.Ф. Бутинця. 8-ме вид., доп. і перероб. Житомир: ПП "Рута", 2009. 912 с.
19. Бухгалтерський управлінський облік : підручник / Ф. Ф. Бутинець, Т. В. Давидюк, З. Ф. Канурна, Н. М. Малюга, Л. В. Чижевська // за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. Житомир : ПП "Рута", 2005. 460 с.
20. Ванькович Д. В. Удосконалення механізму реорганізації управління фінансовими ресурсами підприємств .Д. В. Ванькович . Фінанси України. Київ : 2011. № 9. С. 112-118.
21. Варавка В. В. Аналіз ділової активності як інструмент управління грошовими потоками підприємства / В. В. Варавка // Актуальні проблеми економіки. Київ : 2008. № 2. С. 184-192.

22. Варичева Р. В. Власний капітал: функціональний підхід до трактування сутності, напрями класифікації у вітчизняній та зарубіжній практиці. *Вісник ЖДТУ. Економічні науки*. № 2 (52). Житомир : 2009 С. 37- 42.
23. Вахрушина М. А. Международные стандарты учета и финансовой отчетности: уч. пособие / Под. Ред. М. А. Вахрушиной. М. Вузовский ученик. Київ : 2005. 320 с.
24. Виговська Н.Г. Господарський контроль в Україні: теорія, методологія, організація : монографія / Н.Г. Виговська. Житомир : Вид-во 109 109 ЖДТУ, 2008. 532 с.
25. Вінник О.С. Господарське право [конспект лекцій] / О.С. Вінник. Київ : Атика, 2004. 560 с.
26. Власова Н. О. Фінанси підприємств : навчальний посібник / Н. О. Власова, О. А. Круглова, Л. І. Безгінова ; Мін-во освіти і науки України, Харківський держ.ун-т харчування та торгівлі. Харків : ЦУЛ, 2007. 271 с.
27. Галанов В.П. Капітал акціонерного товариства: принципи формування, оптимізація структури . *Ринок цінних паперів України*. Київ : 2002. № 7-8. С. 41-45
28. Головач В. В. Власний капітал – що має знати користувач звітності про підприємство. *Економіка. Фінанси. Право*. Київ : 2005. № 12. С. 9-1
29. Давыдова Л. В. Особенности формирования структуры капитала предприятия. *Финансы и кредит*. Харків : 2007. № 47. С. 42-52.
30. Дворецкая А. Е. Организация управления финансами на предприятии. *Менеджмент в России и за рубежом*. Москва : 2012. № 4. С. 96-104.
31. Дробчак С. З. Особливості управління капіталом підприємства у процесі інтеграції України в глобальну економіку знань. *Актуальні проблеми економіки*. Київ : 2011. № 11. С. 44-50.
32. Єфіменко Н. А. Теоретичні засади відтворення якості основного капіталу підприємств. *Актуальні проблеми економіки*. Київ : 2010. № 5. С.74-85.
33. Загородній А. Г. Фінансовий словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк, Т. С. Смовженко; Мін-во освіти України, НБУ, Львівський банківський коледж.

– 2-ге вид., випр. та доп. Львів : Центр Європи, 1997. 576 с. ISBN 966-7022-03-X.

34. Зборовська Ю. О. Капітал підприємства: теоретичні аспекти визначення суті капіталу. *Формування ринкових відносин в Україні*. Дніпро: 2007. № 7. С. 35-39.

35. Зборовська Ю. О. Капітал підприємства: теоретичні аспекти визначення суті капіталу. *Економіст*. Дніпро : 2011. № 9. С. 32-35.

36. Квасницька Р. Інструментарій та методи оптимізації цільової структури капіталу підприємства. *Економіст*. Дніпро : 2010. № 5. С. 73-75.

37. Кірейцев Г. Г. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник / Мін-во освіти і науки України ; ред. Г. Г. Кірейцев. 3-є вид., перероб. і доп. Київ : ЦНЛ, 2004. 531 с.

38. Ковалев В. В. Введение в финансовый менеджмент / В. В. Ковалев. – М. : Финансы и статистика, Харків : 2001. 768 с.

39. Кравчук О. М. Фінансова діяльність суб`єктів підприємництва: навчальний посібник / О. М. Кравчук, В. П. Лещук. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 504 с.

40. Крамаренко Г. О. Фінансовий аналіз і планування: навчальний посібник / Г. О. Крамаренко; Дніпропетровський ун-т економіки та права. Днепр : ЦНЛ, 2003. 224 с.

41. Крамаренко Г. О. Фінансовий менеджмент: підручник / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна; Дніпропетровський ун-т економіки та права. Днепр : ЦНЛ, 2006. 520 с.

42. Луценко С. И. Характеристики финансовой структуры капитала компании. *Финансовый менеджмент*. Днепр: 2010. № 3. С. 38-50.

43. Любенко Н. М. Фінанси підприємств: навчальний посібник / Н. М. Любенко; Мін-во освіти і науки України, Київський нац. ун-т технологій та дизайну. Київ : ЦУЛ, 2009. 264 с.

44. Марцин В. С. Деякі підходи до організації управління фінансовими ресурсами підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. Харків : 2008. № 12. С. 153-161.
45. Марюта О. М., Єлисеєва О.К. Адаптивне управління прибутком підприємства. *Фінанси України*. Київ : 2009. № 3. С. 83-90.
46. Матюшенко І. Ю. Основи фінансового менеджменту: навчальний посібник / І. Ю. Матюшенко; Мін-во освіти і науки України, Держ. аерокосмічний ун-т ім. М.Є. Жуковського. Київ : ЦНЛ, 2003. 220 с.
47. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку щодо операцій з формування статутного капіталу в акціонерних товариствах : від 11 червня 2003р. №256 / Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Рішення *.Фінансовий ринок України*. Київ : 2003. №7. С. 3-5.
48. Новаківський З. В. Застосування показників фінансової звітності у менеджменті. *Фінанси України*. Київ : 2004. №12. С. 65-69.
49. Оцінка активів підприємства: навчальний посібник / Ю. В. Панасовський, Б. А. Семененко, О. М. Теліженко та ін.; ред. Ю. В. Панасовський. Суми : *Університетська книга*, 2009. 512 с.
50. Педько А.Б. Власність, контроль і конфлікт інтересів в акціонерних товариствах / А.Б. Педько. К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», Київ : 2008. 325 с.
51. Подольська, В. О. Фінансовий аналіз: навчальний посібник / В. О. Подольська, О.В. Ярш; Мін-во інформатизації України, Полтавський ун-т споживчої кооперації України. Київ : *ЦНЛ*, 2007. 488 с.
52. Пойда-Носик Н. Н. Управління вартістю і структурою капіталу підприємства як елемент фінансової. *Фінанси України*. Київ : 2010. № 6. С. 117-124.
53. Поливана Т. М. Формування оптимальної структури капіталу корпорацій: теоретичні підходи та міжнародний досвід. *Економіка. Фінанси. Право*. Київ : 2008. № 3. С. 18-22.

54. Прокопенко І.Ф. Методика і методологія економічного аналізу: [навч. пос.] / І.Ф.Прокопенко, В.І. Ганін. К.: Центр учбової літератури, Київ : 2008. 430с.
55. Рогов Г. Показники фінансової стійкості в системі стратегічного управління підприємством. *Економіст*. Дніпро-2010. № 7. С. 50-53.
56. Рудницький В.С. Методологія і організація аудиту. Тернопіль : Економічна думка, 1998. 192 с.
57. Рясних, Є. Г. Основи фінансового менеджменту: навчальний посібник / Є. Г. Рясних. К. :Академвидав, Київ : 2010. 336 с.
58. Сабінський М. Е. Еволюція теорій структури капіталу акціонерних товариств. *Формування ринкових відносин в Україні*. Київ: 2005. № 10. С. 54-59
59. Сагова С.В. Облік і аналіз іноземних фінансових інвестицій (на прикладі суб'єктів підприємницької діяльності України): дис. канд. екон. наук: 08.06.04. /С.В. Сагова. Київ : 2006. 214 с.
60. Свірко С.В. Фінансова звітність про частки у спільних підприємствах відповідно до МСБОДС. *Фінанси, облік і аудит*. Харків : 2010. № 15.1
61. Система фінансового контролю в Україні: сучасний стан організації та перспективи розвитку : монографія / Л.В. Дікань, Ю.О. Голуб, Н.В. Синюгіна, Н.М. Шульга, Т.В. Мулганівська, Т.С. Воїнова / за заг. ред. канд. екон. наук, проф. Л.В. Дікань. Харків : Вид-во ХНЕУ, 2010. 96 с.
62. Слав'юк Р. А. Структурування власного капіталу підприємств України. *Фінанси України*. Дніпро : 2005. № 8. С. 123-132.
63. Сопко В. В. Бухгалтерський облік капіталу підприємства (власності, пасивів) : монографія / В. В. Сопко. Київ : Центр навчальної літератури. 2006. 312 с.
64. Спільник І. Аналітичне забезпечення управління власним капіталом. *Економічний аналіз*. Чернігів : 2011. Вип 9., Ч. 2. С. 371-379.
65. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навчальний посібник / О. О. Терещенко; Мін-во освіти і науки України, КНЕУ. Київ : КНЕУ, 2007. 554 с.

66. Турило А. М. Теоретико-методологічні основи фінансово-економічного розвитку підприємства. *Фінанси України*. Дніпро : 2010. № 2. С. 120-126.
67. Фінансовий менеджмент: підручник / Мін-во освіти і науки України, КНЕУ; ред. А. М. Поддєрьогін. Київ : КНЕУ, 2005. 535 с.
68. Швиданенко Г. О. Управління капіталом підприємства: навчальний посібник / Г. О. Швиданенко, Н. В. Шевчук ; Мін-во освіти і науки України, Київський нац. економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана. Київ : КНЕУ, 2007. 440 с.
69. Шевчук Н. І. Капітал підприємства: формування та ефективність функціонування. Ринок цінних паперів. *Вісник Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку*. Київ : 2013. № 3. С. 39-45.
70. Школьник І. О. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник / І. О. Школьник, І. М. Боярко, Б. І. Сюркало. Суми: Університетська книга, 2009. 300 с.
71. Юхименко П. Теорії оптимізації структури капіталу підприємства та їх адаптація до українських економічних реалій / П. Юхименко, О. Загурський, В. Могилко // *Банківська справа*. Київ : 2010. № 2/3. С. 78-86.
72. Усач Б.Ф. Контроль і ревізія : підручник / Б.Ф. Усач. - Вид. 4-ге, 113 113 [перероб. та доп.]. Київ : Вид-во "Знання-Прес", 2002. 253 с.
73. Фінанси підприємств: Підручник / Кер. авт. кол. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. 4-те вид., перероб. та доп. Київ : КНЕУ, 2000. 571 с.
74. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз. ЖОО ГО "Спілка економістів України", Житомир : 2012. 609 с.
75. Цвік М.В. Загальна теорія держави і права / М.В. Цвік. Харків: Право, 2002. 432 с.
76. Чернелєвський Л.М. Аудит. навч. посібник / Л.М. Чернелєвський, Н.І. Бренда. Київ: Міленіум, 2002. 466 с.
77. Юхименко П. Теорії оптимізації структури капіталу підприємства та їх адаптація до українських економічних. *Банківська справа*. Київ, 2010. Вип. № 2/3. С. 78-86.

78. Кушина Е. Чистые активы хозобществ : интрига продолжается... Бизнес. *Бухгалтерия*. Київ : 2007. № 12. С. 32-38.
79. Шкарабан С. І. Діагностика і прогнозування фінансовогосподарського розвитку акціонерного товариства : монографія / С. І. Шкарабан, Б. М. Корецький, О. В. Ярощук. - [2-ге вид.]. Тернопіль: Рада, 2010. 300 с.
80. Юлдашев О. Х. Міжнародне приватне право: теоретичні та прикладні аспекти. Київ: МАУП, 2004. 576 с.
81. Офіційний сайт ПАТ «Запорізький Хлібозавод № 5. URL: <http://www.ukrkonditer.kiev.ua/industry/5028>.
82. Інформаційний сайт. Підприємства Запоріжжя. URL: https://misto.zp.ua/business/firm_short_1018.html.
83. Щепіна Т.Г., Люлько У.В. Особливості ефективного формування і використання капіталу підприємства. *Проблеми підвищення ефективності інфраструктури*. Запоріжжя, 2015, № 40.
84. Пилипенко О.І. Економічний аналіз фінансової стійкості підприємств / О.І. Пилипенко // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації: зб. наук. Праць. Вип. 1. Київ, 2008. С. 36-39.
85. Джинковський В.Д. Формування оптимальної структури капіталу. *Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України*. Київ : 2007. Вип. 17.5. С. 149-151.
86. Шкварчук Л.О. Аналіз джерел формування основного капіталу підприємств України. *Науковий вісник НЛТУ України*. Львів : 2009. Вип. 19.7. С. 219-224.
87. Кравченко Л.И. Анализ хозяйственной деятельности в торговле: учебник / Л.И. Кравченко. [7-е изд., перераб.]. Москва: Новое знание, 2004. 544 с.
88. Боримська К.П., Варічева Р.В. Удосконалення організаційних засад проведення аналізу формування та змін власного капіталу в корпоративних підприємствах. *Вісник ЖДТУ*. Житомир - 2011. Вип. 3. С. 19-20.

ДОДАТОК А

Узагальнена характеристика основних видів капіталу

Ознака	Види капіталу	Характеристика капіталу
1	2	3
За джерелами формування	власний капітал	Належить підприємству на правах власності
	залучений капітал	Не належить підприємству і підлягає його поверненню
За формою надходження у процесі кругообігу	грошовий капітал	в грошовій формі
	виробничий капітал	інвестований у виробництво
	товарний капітал	в товарній формі
За характером у формуванні доходів використання у господарському процесі	працюючий капітал	бере участь
	непрацюючий капітал	не бере участі у формуванні доходів
Залежно від джерел походження коштів	Національний (вітчизняний) капітал	сукупність нагромаджених і створених і матеріальних благ, природні ресурси країни, які залучені до господарського обороту
	іноземний капітал	вкладається іноземними інвесторами
За метою використання	інвестиційний капітал	використовується з метою збільшення інвестиційних можливостей
	інноваційний капітал	використовується з метою реалізації інноваційного проекту
За формами інвестування	фінансовий капітал	у грошовій формі
	матеріальний капітал	інвестований у матеріальні активи
	Нематеріальний Капітал	інвестований у нематеріальні активи
За характером використання власниками	споживчий капітал	з часом втрачає функції капіталу
	Накопичуваний	реінвестований капітал (з часом забезпечує приріст)
	Інвестиційний	сукупність активів, що створюються під час здійснення інвестиційної діяльності

Продовження додатку А

Ознака	Види капіталу	Характеристика капіталу
	Фінансовий	кошти, а також інші види матеріальних і нематеріальних активів, оцінені у вартісній формі, згенеровані під час здійснення фінансової діяльності
За формами функціонування	Індивідуальний	належить окремому підприємцю
	Колективний	належить кільком суб'єктам господарювання і дає можливість концентрувати великі ресурси й одержати високі доходи певної організації
	Суспільний	сукупність пов'язаних між собою індивідуальних капіталів
За інноваційною спрямованістю	Неризикований	надання тимчасово вільних коштів
	Венчурний (ризикований)	джерело фінансування новостворених компаній, або компаній, що перебувають у складних умовах
За випуском та сплатою	Номінальний	встановлена засновниками в установчих документах сумарна вартість акції компанії, що випускаються
	випущений капітал	частина номінального капіталу, на суму якої випущено акції для розподілу між акціонерами
	оплачений капітал	частина випущеного капіталу, що оплачена акціонерами за придбані акції
За суб'єктами фінансування	Приватний	отриманий від приватних осіб
	Підприємницький	отриманий від підприємств, корпорацій, холдингів тощо
	Державний	отриманий від держави
За способом формування	Зовнішній	залучений із зовнішніх джерел
	Внутрішній	сформований суб'єктом господарювання за час діяльності

ДОДАТОК Б

Аналіз основних фінансово-економічних показників діяльності ПАТ
«Запорізький хлібозавод № 5» за 2016-2018 роки, тис.грн.

Показники	Роки			Відхилення (+,-) звітнього періоду до	
	2016	2017	2018	2016 року	2017 року
Чистий дохід (виручка)	78 275,60	55 138,90	51 681,16	- 26 594,44	-3 457,74
Собівартість реалізованої продукції	63 996,15	41 810,98	44 329,0	-19 667,15	2 518,02
Валовий прибуток	14 408,50	11 038,44	6 664,97	-7 743,53	- 4 373,47
Фінансовий результат від операційної діяльності	3 464,85	1 190,94	2 051,87	-1 412,98	860,93
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	1 322,70	979,33	1 406,81	84,11	427,48
Чистий прибуток (збиток)	1 322,70	168,72	1 173,27	-149,43	1 004,55
Загальна вартість майна	70 574,10	71 091,99	89 471,81	18 897,71	18 379,82
Власний капітал	18 683,90	13 551,48	14 724,75	-3 959,15	1 173,27
Позиковий капітал	51 890,20	57 540,51	74 747,06	22 856,86	17 206,55
Необоротні активи	17 899,90	18 113,28	18 546,33	646,43	433,05
Оборотні активи	45 028,20	50 983,91	70 178,13	25 149,93	19 194,22
Статутний капітал, тис.грн.	3 683,76	3 683,76	3 683,76	-	-
Інший додатковий капітал, тис. грн.	1 819,63	1 819,63	2 319,63	500,0	500,0
Резервний капітал, тис.грн.	1 548,51	1 556,97	1 668,77	120,26	111,80
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	11 632,00	6 491,12	7 052,59	-4 579,41	561,47
Довгострокові зобов'язання, тис. грн.	33,0	-	-	-	-
Поточні зобов'язання, тис. грн.	51 857,20	57 540,51	74 747,06	22 856,86	17 206,55
Короткострокові кредити банків, тис. грн.	-	3 000,00	3 000,00	3 000,00	-
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями, тис. грн	142,40	98,57	65,72	-76,68	-32,85
Векселі видані, тис. грн.	11 125,40	27 452,70	25 979,49	14 854,09	-1 473,21
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, тис.грн.	23 804,50	20 020,09	26 546,30	2 741,80	6 526,21
Поточні зобов'язання за розрахунками, тис. грн.	287,88	1 940,47	5 906,88	5 619,0	3 966,41
Інші поточні зобов'язання, тис. грн.	16 497,0	5 028,68	13 248,67	-3 248,33	8 219,99
Позиковий капітал	51 890,20	57 540,51	74 747,06	22 856,86	17206,55
Показники	Роки			Відхилення (+,-) звітнього	
	2016	2017	2018	2016 року	2017 року
Актив					
I. Необоротні активи	17 899,9	18 113,28	18 546,33	646,43	433,05

Продовження Додатку Б

II. Оборотні активи	45 028,2	50 983,91	70 178,13	25 149,93	19 194,22
III. Витрати майбутніх періодів	7 646,0	1 994,8	747,35	-6 898,65	-1 247,45
Баланс	70 574,1	71 091,99	89 471,81	18 897,71	18 379,82
Пасив					
I. Власний капітал	18 683,9	13 551,48	14 724,75	-3 959,15	1 173,27
II. Забезпечення наступних витрат і платежів	-	-	-	-	-
III. Довгострокові зобов'язання	33,0	-	-	-33,0	-
IV. Поточні зобов'язання	51 857,2	57 540,51	74 747,06	22 889,86	17 206,55
V. Доходи майбутніх періодів	-	-	-	-	-
Баланс	70 574,1	71 091,99	89 471,81	18 897,71	18 379,82
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	1 322,7	168,72	1 173,27	-149,43	1 004,55
Фінансові витрати, тис. грн.	5,90	233,92	667,11	661,21	433,19
Прибуток від операційної діяльності	3 464,85	1 190,94	2 051,87	-1 412,98	860,93
Фінансові витрати	5,9	233,92	667,11	661,21	433,19
Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування	1 322,7	979,33	1 406,81	84,11	427,48
Податок на прибуток	0	810,61	233,54	233,54	-577,07

ДОДАТОК В

Розрахунок ефекту фінансового левириджу ПАТ «Запорізький хлібозавод № 5» за 2016 – 2018 роки.

Показники	Роки			Відхилення (+,-) звітного періоду до	
	2016	2017	2018	2016 року	2017 року
Прибуток від операційної діяльності	3 464,85	1 190,94	2 051,87	-1 412,98	860,93
Фінансові витрати	5,9	233,92	667,11	661,21	433,19
Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування	1322,7	979,33	1 406,81	84,11	427,48
Податок на прибуток	0	810,61	233,54	233,54	-577,07
Прибуток від звичайної діяльності	1 322,7	168,72	1 173,27	-149,43	1 004,55
Коефіцієнт оподаткування	0,000	0,828	0,166	0,166	-0,662
Середній розмір капіталу, у т.ч.:					
власного капіталу	70 672,15	70 833,04	80 281,9	9 609,75	9 448,86
позикового капіталу	18 022,60	16 117,69	13 888,12	-4 134,48	-2 229,57
	52 649,55	54 715,35	66 143,78	13 494,23	11 428,43
Плече фінансового важеля (коефіцієнт заборгованості)	2,921	3,395	4,763	1,842	1,368
Рентабельність власного капіталу,%	7,4	1,0	8,3	0,9	7,3
Рентабельність сукупного капіталу, %	1,9	0,2	1,5	-0,4	1,3
Середньозважена ціна позикового капіталу, %	0,01	0,43	1,01	1	0,58
Ефект фінансового левириджу	5,521	-0,134	1,946	-3,575	2,08

**Декларація академічної доброчесності
здобувача вищої освіти ЗНУ**

Я Вишняк Валерія Олександрівна, студентка 2 курсу, заочної форми навчання, економічного факультету, спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування, освітньої програми «Фінанси і кредит», адреса електронної пошти lera050595@gmail.com,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Управління формуванням власного капіталу підприємства

ПАТ «Запорізький хлібозавод №5»

відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згоден/згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям *академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування роботи в базі даних цієї системи.*

Дата _____

Підпис _____

ПІБ (студент)

Дата _____

Підпис _____
керівник) _____

ПІБ (науковий